

TOEZICHT OP MEDIA PLURALISME IN HET DIGITALE TIJDPERK

TOEPASSING VAN DE MEDIA PLURALISME MONITOR IN DE EUROPESE UNIE, ALBANIË, MONTENEGRO, DE REPUBLIEK NOORD MACEDONIË, SERVIË EN TURKIJE IN 2021

Landenrapport: Belgium

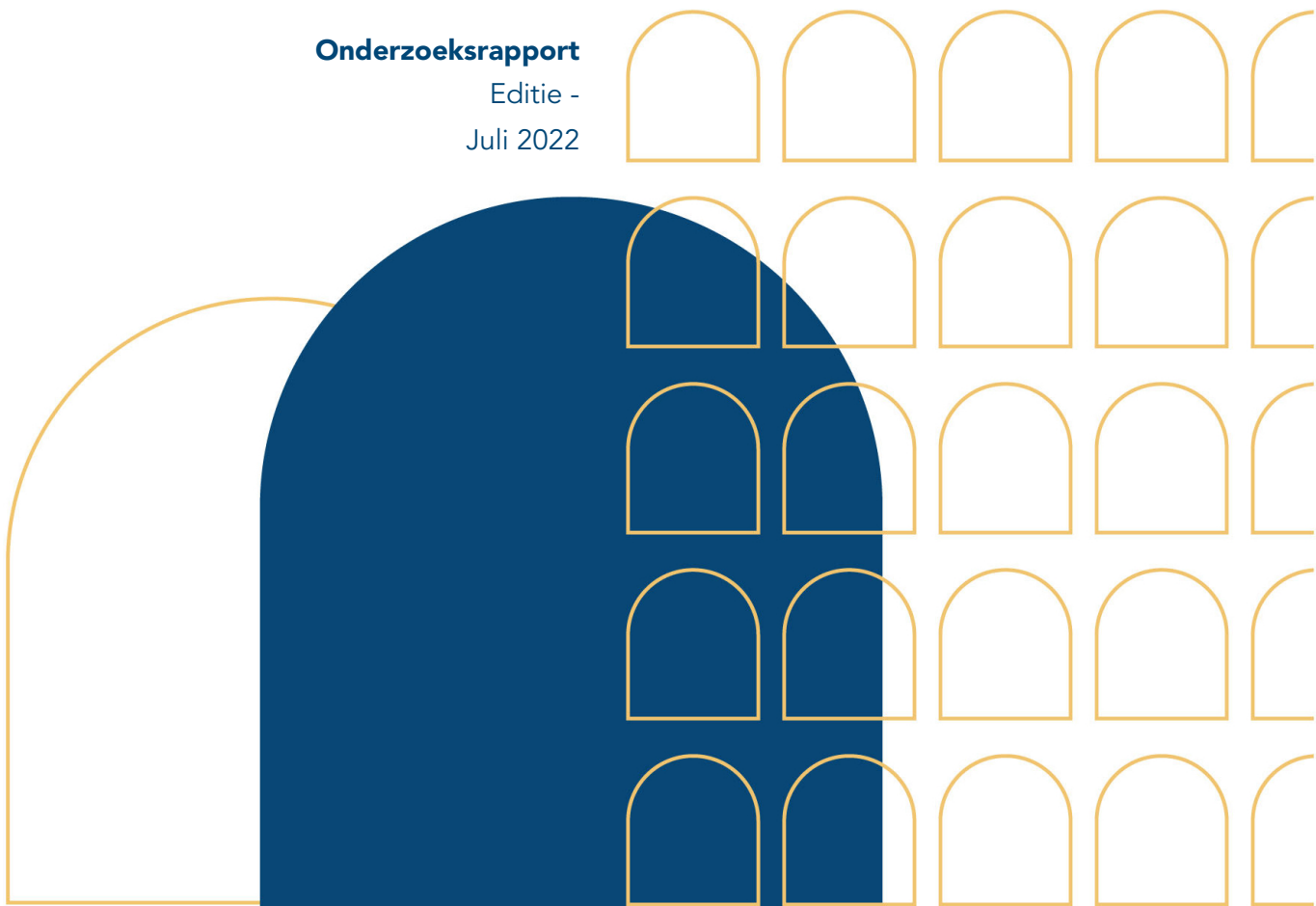
Ingrid Lambrecht, CiTiP - imec - KU Leuven

Peggy Valcke, CiTiP - imec - KU Leuven

Onderzoeksrapport

Editie -

Juli 2022

Inhoudsopgave

1. Over het project	4
1.1. Overzicht van het project	4
1.2. Methodologie	4
2. Inleiding	6
3. Resultaten van de gegevensverzameling: beoordeling van de risico's voor mediapluralisme	8
3.1. Basisbescherming (21% - Laag risico)	10
3.2. Marktpluraliteit (65% - Gemiddeld risico)	13
3.3. Politieke onafhankelijkheid (12% - Laag risico)	16
3.4. Sociale inclusie (37% - Gemiddeld risico)	19
4. Pluralisme in de online omgeving: beoordeling van de risico's	23
5. Conclusies	27
6. Notities	29
7. Referenties	36
Bijlagen I. Landenteam	
Bijlagen II. Groep van experts	

© European University Institute 2022

Inhoud en afzonderlijke hoofdstukken © Ingrid Lambrecht, Peggy Valcke, 2022

Dit werk is gepubliceerd door het European University Institute,
Robert Schuman Centre for Advanced Studies.

Deze tekst mag alleen worden gedownload voor persoonlijke onderzoeksdoeleinden. Voor reproductie voor andere doeleinden, zowel op papier als elektronisch, is de toestemming van de auteur(s) vereist. Bij een citatie dient te worden verwezen naar de volledige naam van de auteur(s), redacteur(en), de titel, het jaartal en de uitgever.

Verzoeken dienen te worden gericht aan cmpf@eui.eu

Meningen in deze publicatie weerspiegelen de opvattingen van individuele auteurs en niet die van het European University Institute.

The English version of this report prevails over this translation.

Centre for Media Pluralism and Media Freedom

Robert Schuman Centre for Advanced Studies

Onderzoeksrapport 2022

RSC / Centre for Media Pluralism and Media Freedom

Gepubliceerd op Juni 2022

European University Institute

Badia Fiesolana

I – 50014 San Domenico di Fiesole (FI)

<https://cadmus.eui.eu/>

Het Centre for Media Pluralism and Media Freedom wordt medegefinancierd door de Europese Unie. Deze publicatie geeft de mening weer van de auteur(s). De Commissie kan niet verantwoordelijk worden gehouden voor het gebruik van de informatie in deze publicatie.

1. Over het project

1.1. Overzicht van het project

De Media Pluralisme Monitor (MPM) is een onderzoeksinstrument dat ontwikkeld is om risico's voor mediapluralisme te identificeren in de verschillende EU-lidstaten en kandidaat-lidstaten. Dit verslag is opgesteld op basis van de uitvoering van de MPM 2020. Dit project, in het kader van een voorbereidende actie van het Europees Parlement, werd ondersteund door een subsidie van de Europese Commissie aan het Centre for Media Pluralism and Media Freedom (CMPF) van het Europees Universitair Instituut.

1.2. Methodologie

Auteurschap en beoordeling

Het CMPF werkt samen met ervaren, onafhankelijke onderzoekers om de gegevens te verzamelen en om de rapporten te schrijven, behalve wat betreft Italië waar gegevensverzameling centraal uitgevoerd werd door het CMPF team. Het onderzoek is gebaseerd op een gestandaardiseerde vragenlijst die ontwikkeld is door het CMPF. In Nederland werkt het CMPF samen met Ofra Klein (EUI), die de gegevensverzameling, beoordeling, becommentariëring en interviews met relevante experts heeft uitgevoerd.

Dit verslag werd nagelezen door het CMPF. Om de accuraatheid en betrouwbaarheid van de bevindingen te staven, werd in elke lidstaat een groep van experts aangewezen om de antwoorden op evaluatieve vragen te controleren. (Zie Bijlage 2). Risico's voor mediapluralisme werden onderzocht in vier thematische domeinen, waarvan geacht werd dat zij de voornaamste risicogebieden voor mediapluralisme en persvrijheid omvatten: Basisbescherming, Marktpluraliteit, Politieke onafhankelijkheid en Sociale Inclusie. De resultaten zijn gebaseerd op de beoordeling van verschillende indicatoren voor elk thematisch domein (zie Tabel 1).

Basisbescherming	Marktpluraliteit	Politieke onafhankelijkheid	Sociale inclusie
Bescherming van de vrijheid van meningsuiting	Transparantie van media eigendom	Politieke onafhankelijkheid van de media	Mediatoegang voor minderheden
Bescherming van het recht op informatie	Concentratie van nieuwsmedia	Redactionele autonomie	Mediatoegang voor lokale en regionale gemeenschappen
Journalistieke normen en bescherming	Online platforms, concentratie en handhaving mededingingsregels	Audiovisuele media, online platforms en verkiezingen	Mediatoegang voor vrouwen
Onafhankelijkheid en doeltreffendheid van de media autoriteit	Levensvatbaarheid van de media	Staatsregulering van middelen/steun voor de mediasector	Mediageletterdheid
Bereik van traditionele media en internettoegang	Commerciële invloed en invloed van eigenaars op de redactie	Onafhankelijkheid van het bestuur en de financiering van publieke media	Bescherming tegen illegale en schadelijke content

Tabel 1: Thematische domeinen en indicatoren van de Media Pluralisme Monitor

De digitale dimensie

De Monitor beschouwt de digitale dimensie niet als een apart onderwerp, maar als verweven met de traditionele media en de bestaande beginselen van mediapluralisme en vrijheid van meningsuiting. Niettemin bevat het rapport ook een specifieke analyse van risico's die specifiek verband houden met digitale media.

De berekening van de risico's

De resultaten voor elk thematisch domein en elke aparte indicator zijn gerangschikt op een schaal van 0 tot 100%. Een score tussen 0 en 33% wordt als "laag risico" beschouwd, 34 tot 66% als "gemiddeld risico" en 67% tot 100% als "hoog risico". Voor de indicatoren geldt dat een score van 0 gewaardeerd is als 3%; en een score van 100 is gewaardeerd als 97%. Dit werd gedaan om te voorkomen dat een indicator volledig afwezig of volledig aanwezig is in een land.

Disclaimer: De inhoud van het verslag weerspiegelt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van het CMPF, noch het standpunt van de leden die de groep van deskundigen samenstellen. Het geeft de standpunten weer van het nationale landenteam dat de gegevens heeft verzameld en het verslag heeft opgesteld. Als gevolg van bijwerkingen en verfijningen in de vragenlijst zijn de scores van het MPM2021 mogelijk niet volledig vergelijkbaar met die van vorige edities van het MPM. Voor meer details over het project, zie het CMPF-verslag over MPM2021, binnenkort beschikbaar op: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>.

2. Inleiding

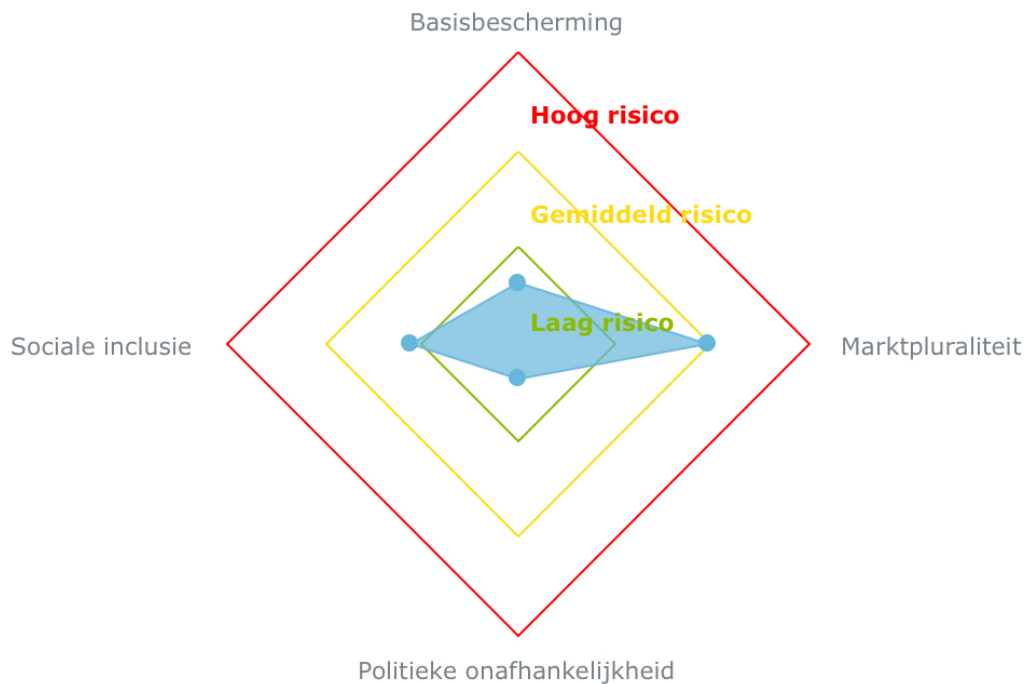
- **Landenoverzicht:** België is een land gelegen in West-Europa, officieel het Koninkrijk België genoemd. Het heeft een grootte van ongeveer 30k km² en een bevolking van meer dan 11,5 miljoen. De hoofdstad is Brussel. De institutionele organisatie is complex en gestructureerd op zowel regionale als taalkundige gronden. Het bestaat uit drie gewesten: het Vlaamse (Vlaanderen), Waalse (Wallonië) en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het bestaat verder uit drie taalgemeenschappen: de Nederlands-/Frans- en Duitstalige Gemeenschappen. De Brusselse gemeenschap doorkruist deze gemeenschappen, aangezien beide gemeenschappen van de primaire taal verantwoordelijk zijn voor de moedertaalsprekers die in Brussel wonen.
- **Talen:** België heeft twee grote taalgroepen: de Vlaamse gemeenschap (ongeveer 60% van de bevolking) en de Franstalige gemeenschap (ongeveer 40% van de bevolking). Daarnaast is er een kleinere Duitstalige gemeenschap in het oostelijk deel van België, bestaande uit ca. 80k burgers.^[1]
- **Minderheden:** Om historische redenen onthouden België en zijn taalgemeenschappen zich er in principe van om bepaalde minderheden bij wet duidelijk te definiëren en te erkennen. De moedertaalsprekers van het Frans en Nederlands vormen namelijk in sommige delen van het land een minderheid, maar in de andere niet, zodat niemand in het algemeen als een minderheid kan worden beschouwd, met uitzondering van de Duitstalige bevolking.
- **Economische situatie:** Gezien de ligging van België in het hart van Europa, heeft België een geglobaliseerde, servicegerichte economie. De gezondheid van de economie verschilt echter tussen regio's, waarbij de Noordelijke regio Vlaanderen over het algemeen beter presteert dan de Zuidelijke regio Wallonië.
- **Politieke situatie:** België heeft een complexe myriade van politieke instellingen, die voornamelijk draaien rond de taalgemeenschappen. Sinds een reeks staatshervormingen in 1970 zijn politieke partijen verdeeld over taalgemeenschappen, zodat partijen over het algemeen een tegenhanger hebben binnen beide gemeenschappen die de belangen van hun gemeenschap vertegenwoordigt. Politieke partijen in België kunnen over het algemeen als politiek gematigd worden beschouwd, waarbij de meest populaire partijen christen-democraten, liberalen en sociaal-democraten zijn, gevolgd door een aantal kleinere partijen die zich richten op nationalistische, specifieke liberale ('separatisme') of milieuthema's. Hoewel ook hier doorheen de jaren een steeds verdere polarisatie te zien is die de kloof tussen linkse en rechtse partijen steeds duidelijker maakt. Deze polarisatie is vooral treffend in de

vergelijking tussen Vlaanderen en Wallonië. Waar Vlaanderen stilaan steeds rechtser lijkt te worden, geldt dat Wallonië steeds linkser wordt. Beide ideologieën worden daardoor sterk vertegenwoordigd op Federaal niveau.

- **Mediamarkt:** Economisch gezien zijn er twee mediamarkten: bepaalde mediabedrijven concentreren zich op het noorden van België met zijn overwegend Vlaamstalige bevolking, terwijl andere bedrijven zich richten op de overwegend Franstalige bevolking in het zuiden van België.^{[2][4]} Deze structuur resulteert in kleinere mediamarkten in vergelijking met buurlanden.^[5] Het Belgische publiek heeft ook toegang tot een breed scala aan buitenlandse media, die vooral populair zijn in de Franstalige en Duitstalige delen van het land.^[6]
- **Regelgeving:** Tijdens de staatshervormingen van 1970 kregen de communautaire autoriteiten meer bevoegdheden om de markten voor radio- en televisieomroep te reguleren. Als gevolg hiervan heeft elke Gemeenschap haar eigen (audiovisuele) mediawet en een aparte mediatoezichthouder met soms wisselende taken en bevoegdheden. De richtlijn audiovisuele mediadiensten is in alle talen omgezet in de verschillende Gemeenschappen.^[7] De autonomie van de regionale autoriteiten verklaart ook de noodzaak om beide markten afzonderlijk te beoordelen voor die aspecten die onder de bevoegdheden van de taalgemeenschappen vallen. Het is echter belangrijk om te verduidelijken dat de Belgische bevolking in principe toegang heeft tot (bijna) alle mediakanalen die in beide talen worden aangeboden, ongeacht de locatie.
- **COVID-19:** Net als de buurlanden heeft de pandemie een diepgaande impact gehad op het Belgische medialandschap. Het is daarom misschien niet verwonderlijk dat freelancejournalisten en kleinere - vaak lokale en/of non-profit - mediakanalen duidelijk het hardst zijn getroffen. Hoewel een combinatie van de inspanningen van de Staat en de Gemeenschapsregering om aanvullende steunmaatregelen te nemen voor velen in de sector een welkome troost was, heeft dit de verdere achteruitgang van de lokale media en regionale edities in 2021 niet gestopt. Hoewel enerzijds België over het algemeen relatief slecht scoort op het gebied van marktconcentratie omwille van vergaande marktconsolidatie, blijkt anderzijds dat de mate van marktconsolidatie en convergentie de algehele veerkracht van de markten in deze moeilijke tijden ten goede komt. Tegelijkertijd zijn we echter getuige van een zorgwekkende algemene sfeer van wantrouwen en zelfs vijandigheid jegens de journalisten van ons land in het algemeen, ongeacht ideologie of affiliatie. Hoewel deze sfeer nog niet het punt van willekeurige detenties, ernstig letsel of overlijden van journalisten heeft bereikt, is het absoluut noodzakelijk dat we op de hoogte zijn van deze verontrustende ontwikkelingen en ernaar streven verdere escalatie te voorkomen.

3. Resultaten van de gegevensverzameling: beoordeling van de risico's voor mediapluralisme

Belgium: Media Pluralisme Risicogebieden

JS chart by amCharts

CEM
CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Over het algemeen scoort België relatief positief in de verschillende gebieden, met risiconiveaus die een lichte daling tonen sinds de vorige implementatieronde. Desalniettemin heeft de impact van de Covid-19-pandemie duidelijke uitdagingen blootgelegd die tijdens deze implementatieperiode aanhielden en voor sommige punten verergerden. De crisis heeft duidelijk sporen nagelaten in de media, die nog steeds verdere steun nodig hebben om de stabiliteit en pluriformiteit ervan te verzekeren, zowel on- als offline. Hoewel de sterk geconsolideerde mediasector in België zijn economische veerkracht heeft bewezen in het licht van de pandemie, mogen de lagere risicobeoordelingen er geenszins op wijzen dat er geen risico's meer bestaan in dit gebied, aangezien er zorgwekkende trends worden vastgesteld in specifieke gebieden, zoals het verdwijnen van lokale en regionale media, en de groeiende vijandigheid ten aanzien van journalisten.

Fundamentele bescherming (21% - laag risico). België scoort positief op het gebied van basisbescherming van pers- en meningsuiting. Fundamentele bescherming is het enige gebied waarop de Belgische score een merkbaar positieve verandering toont in de risicoscore sinds de vorige implementatie. De belangrijkste factor achter deze verandering is dat de effectiviteit van online herstelmechanismen lijkt te verbeteren, omdat, sinds de pandemie, online platformen beter lijken te reageren op rapportering- en klachtenmechanismen van hun gebruikers, terwijl ook rechtbanken consistentere werden in het aanpassen van hun uitspraken aan de online omgeving. Niettemin zijn er ook nog enkele negatieve ontwikkelingen te melden, met nadruk op de zorgwekkende niveaus van voortdurende vijandigheid tegen journalisten 'in het veld'.

Marktpluraliteit (65% - Gemiddeld risico). In eerdere implementatierondes werden de gemiddelde tot

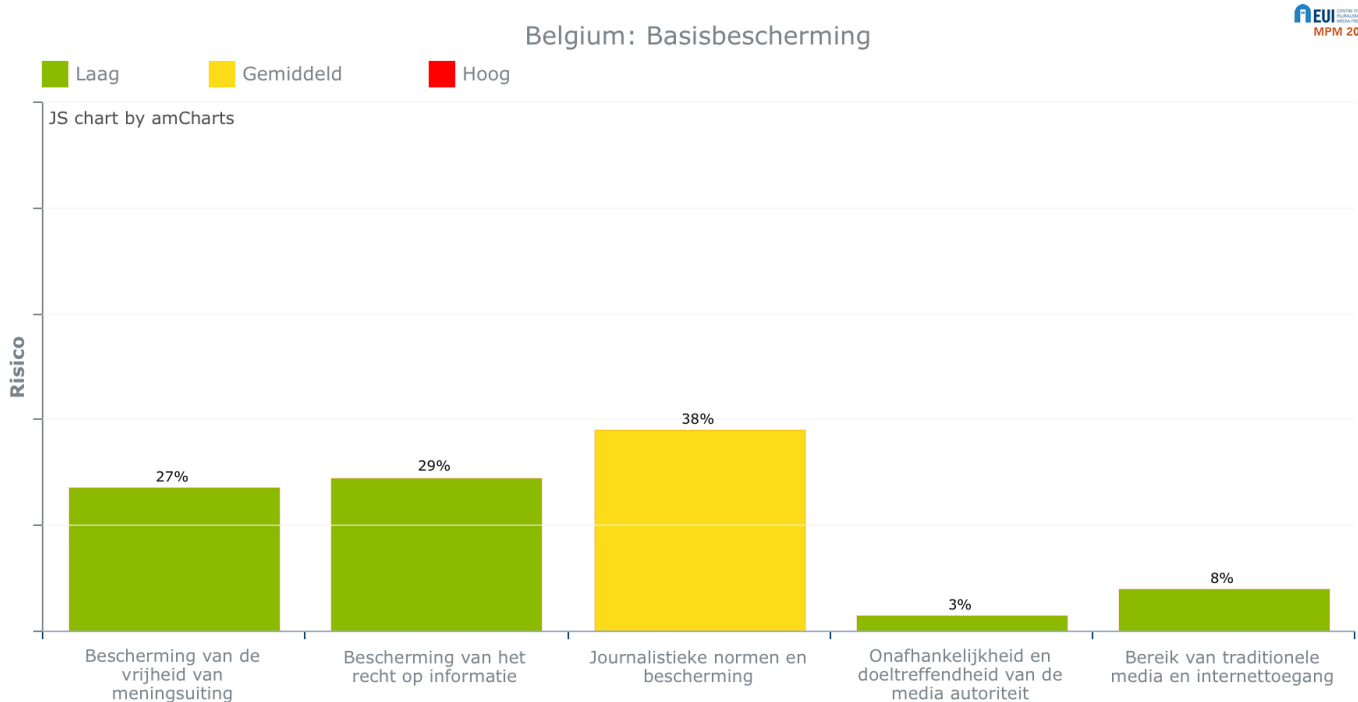
hoge risico's op dit gebied enigszins gecompenseerd door de hoge standaarden van toepassing op mediatoezichthouders en hun bevoegdheid om markttransparantie te bekomen. Gezien de toegenomen nood aan transparantie van de uiteindelijke (of ultiemen) eigenaars van media, alsook de personen die de effectieve controle uitoefenen over mediakanalen, inclusief online media, worden de mogelijkheden om dit soort transparantie te verkrijgen in België echter ontoereikend geacht. Een andere belangrijke factor die de hoge risico's als gevolg van de steeds toenemende marktconsolidatie beperkt, is de positieve score voor de levensvatbaarheid van de media. Hoewel het een welkome troost is in tijden van pandemie dat de media-industrie toch veerkrachtig en zelfs enigszins winstgevend bleken, volstaat dit niet om de risico's te verminderen die gepaard gaan met de alarmerend hoge niveaus van marktconcentratie. In tegenstelling, dergelijke risico-score riskeert de toenemende bezorgdheid over de levensvatbaarheid van lokale media, regionale edities en onafhankelijke online-actoren te verdoezelen.

Politieke onafhankelijkheid (12% - Laag risico). Net als voorgaande jaren is de politieke en commerciële onafhankelijkheid van audiovisuele media wettelijk vastgelegd. Hetzelfde kan niet gezegd worden voor de pers, maar een sterk en effectief co- en zelfregulerend kader waarborgt in de praktijk ook hun onafhankelijkheid. Online media-actoren vallen over het algemeen binnen deze kaders, al kan deze toepassing in de praktijk nog voor onzekerheid vatbaar zijn. Verbonden met het gebied van marktpluraliteit blijft er een algemeen gebrek aan transparantie met betrekking tot de zogenaamde 'digital natives' of 'online-only's '. Zoals in voorgaande jaren blijft de bevinding dat de redactionele autonomie van deze actoren in de praktijk niet in het gedrang lijkt te zijn, maar waakzaamheid van alle betrokken stakeholders blijft aanbevolen.

Sociale inclusiviteit (37% - gemiddeld risico). Op het gebied van Sociale Inclusiviteit zijn de risico's in de loop der jaren over het algemeen niet veel veranderd. Niettemin zijn er enkele positieve ontwikkelingen het vermelden waard zoals de nieuwste initiatieven aan de kant van de Franse Gemeenschap van België, zowel op het gebied van toegang tot media voor vrouwen als wat betreft de vernieuwde inspanningen ter ondersteuning van mediageletterdheid in het onderwijs. Desalniettemin blijft er ruimte voor verbetering in deze gebieden voor beide taalgemeenschappen. Het zal interessant zijn om de toekomstige resultaten van deze hernieuwde inspanningen in de komende implementaties te zien. De pandemie heeft ook aangetoond dat het noodzakelijk is ervoor te zorgen dat minderheden voldoende toegang hebben tot nieuws en informatie.

3.1. Basisbescherming (21% - Laag risico)

De indicatoren inzake de **Basisbescherming** vormen de ruggengraat van de regelgeving voor de mediasector in elke hedendaagse democratie. Ze meten een aantal potentiële risicogebieden, met inbegrip van het bestaan en de doeltreffendheid van de uitvoering van de (grond)wettelijke waarborgen voor de vrijheid van meningsuiting en het recht op informatie; het statuut van journalisten, met inbegrip van hun bescherming en de mogelijkheid om hun opdracht uit te voeren; de onafhankelijkheid en de doeltreffendheid van de nationale regelgevende instanties die bevoegd zijn om de mediasector te reguleren; en het bereik van traditionele media en toegang tot het internet.

De indicator Bescherming van de vrijheid van meningsuiting scoort een laag risico (27%)

Hoewel een daling van het risiconiveau sinds de vorige implementatie een duidelijke terugkeer naar een pre-pandemie risiconiveau vertoont, blijven de bestaande bezorgdheden relevant. Een belangrijke reden voor deze daling is het feit dat rechterlijke uitspraken in lasterzaken over de loop van enkele implementatierondes afgestapt blijken te zijn van onevenredig hoge schadevergoedingen te eisen van van journalisten in lasterzaken. Helaas handhaaft België de strafbaarstelling van laster, ongeacht of dit leidt tot een effectieve toepassing ervan in de praktijk.^[9] Rechtsmiddelen en herstelmechanismen voor individuen lijken ook te verbeteren in de online-omgeving, waarbij platforms sneller lijken te reageren op meldingen en klachten. Echter blijkt tegelijk ook dat platforms mogelijk overmatig veel inhoud filteren of blokkeren om verder overheidsingrijpen te voorkomen. Dergelijke mentaliteit in de praktijk kan de balans tussen verschillende grondrechten uit balans trekken. Wanneer individuen bijvoorbeeld de mogelijkheid krijgen inhoud te rapporteren zonder vereiste van bewijslast of legitiem belang, kan legitieme inhoud onrechtmatig worden geblokkeerd of gefilterd. Om deze praktijk in te perken is verdere transparantie vereist van platformen over de inspanning die zij leveren op het vlak van blokkerings- en filterpraktijken. Specifiek in de context van media ontbreekt verder een op maat gemaakt regulerend of beleidskader voor platformen om interacties tussen overheidsfunctionarissen en journalisten te matigen, risico's dat journalisten willekeurig worden geblokkeerd en toegang tot overheidsinformatie wordt geweigerd.

De indicator Bescherming Recht op Informatie scoort een laag risico (29%)

Het risiconiveau van deze variabele is in de voorgaande implementatierondes aanzienlijk gedaald, met een kleine daling sinds de vorige ronde. Hoewel België een lage risicoscore heeft kunnen behouden tijdens eerdere implementaties met betrekking tot het wet- en regelgevend kader voor de bescherming van het recht op informatie,^[10] zijn er nog gematigde risico's te vinden met betrekking tot de doeltreffendheid van hun implementatie.^[8] De voornaamste reden hiervoor ligt bij de aanhoudende zorgen over de mechanismes om toegang te krijgen tot door de overheid beheerde informatie, aangezien ze (nog) niet zo operationeel zijn als ze zouden kunnen zijn.^[11] Een goed uitgangspunt zou bijvoorbeeld zijn om de algehele transparantie van het systeem te verbeteren, zoals de motivaties van genomen beslissingen, evenals het aantal ontvangen verzoeken en hun succespercentage. Zonder dergelijke transparantie, blijkt het moeilijk om de kwaliteit en effectiviteit van de systemen te evalueren. Ten slotte is de kleine daling van deze implementatieronde vooral te danken aan de bewustmakingscampagnes rond de beschermingsmechanismen voor klokkenluiders door de VVJ (Vlaamse Vereniging voor Journalisten) in het licht van de vertraagde omzetting van de EU-richtlijn over klokkenluiden. Een belangrijke reden voor deze vertraging is het gefragmenteerde wettelijk kader voor deze bescherming in België, met verschillende wetten die van toepassing zijn op federaal en gewestelijk niveau, maar ook voor ambtelijke en privé omgevingen. De omzetting van de nieuwe richtlijn zou een deel van deze versnippering kunnen verhelpen. Het federale wetsontwerp werd uiteindelijk goedgekeurd door de Ministerraad in februari 2022^[12], en dat van Vlaanderen werd aanvaard in december 2021^[13].

De indicator Journalistiek Beroep, Normen en Bescherming scoort een gemiddeld risico (38%)

De indicator Journalistiek Beroep, Normen en Bescherming scoort een gemiddeld risico (38%) Hoewel het slechts om een kleine stijging gaat sinds de vorige implementatie, is de aanhoudende stijging echter zorgwekkend. Eerdere bezorgdheden blijven relevant, zoals de aanhoudende SLAPP-praktijken en de werkomgeving vooral voor freelance journalisten. Bovendien, sinds de VVJ haar meldingsplatform voor journalisten om gevallen van geweld, haat of intimidatie lanceerde, wijzen de resultaten op een zorgwekkend aantal gevallen.^[14] Het is vooral op dit gebied dat het risico marginaal toenam, aangezien de MPM de formulering veranderde van de variabelen over de houding t.a.v. vrouwelijke journalisten in het bijzonder. Terwijl voorheen de variabele vroeg of vrouwelijke journalisten vrij waren van fysieke bedreigingen en aanvallen en of dit vaker gebeurde dan hun mannelijke tegenhangers, werden de variabelen meer afgestemd op de situatie binnen een grotere context, om een inschatting te krijgen van de omvang van de problematiek in de praktijk. Het vorige antwoord was van mening dat vrouwelijke journalisten op grond van hun geslacht niet significant meer als doelwit werden beschouwd. De huidige formulering maakt het nu mogelijk om te beoordelen dat vrouwelijke journalisten in de praktijk effectief een hoger risico lopen, waarbij vrouwelijke journalisten worden onderworpen aan verschillende soorten bedreigingen en aanvallen, al dan niet gebaseerd op hun geslacht.^[15]

De indicator Onafhankelijkheid en Effectiviteit van het Commissariaat voor de Media scoort een laag risico (3%)

De indicator blijft een consistente 3% vertonen in alle implementatierondes omwille van drie belangrijke redenen, die allemaal te maken hebben met het bestaande wetgevende kader dat de structuur en de werking van de onafhankelijke media-autoriteiten in beide taalgemeenschappen definieert.^[16] Ten eerste handhaaft België formele onafhankelijkheidsgaranties: lid zijn van een Raad voor de Media in een taalgemeenschap is onverenigbaar met een functie in de respectievelijke gemeenschapsregering of met belangen in een media- of reclamebedrijf.^[17] Ten tweede is de selectie van experts gebaseerd op vooraf

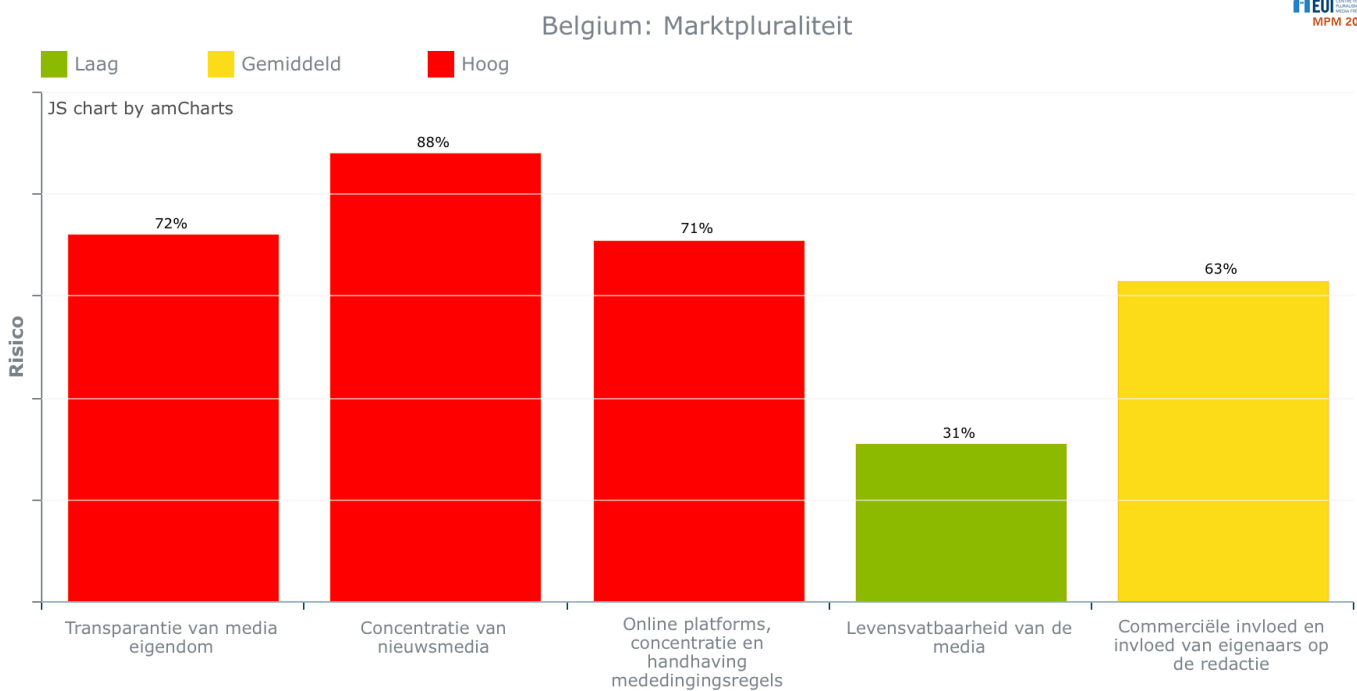
gedefinieerde objectieve criteria, noch mag de algehele samenstelling van de Raad geen ongerechtvaardigde onevenwichtigheid ten gunste van een specifiek ideologisch standpunt vertonen. Dit principe van evenwichtige vertegenwoordiging wordt weerspiegeld in de selectiecriteria voor haar leden op basis van hun professionele achtergrond.^[18] Voor de Vlaamse Gemeenschap bijvoorbeeld bepalen de criteria dat media-experts gedurende ten minste vijf jaar een wetenschappelijke of onderwijsfunctie moeten hebben bekleed aan een Vlaamse universiteit of aan een Vlaamse instelling voor hoger onderwijs die leidt tot hogere graden, of moeten beschikken over ten minste vijf jaar beroepservaring in de media.^[19] Om tot voorzitter van de algemene kamer te worden benoemd, is het noodzakelijk om gedurende ten minste vijf jaar de functie van magistraat in de hoven of rechtbanken of bij de Raad van State te hebben bekleed. Ten derde kan alleen een rechtbank een beslissing van de autoriteiten ongedaan maken, mits de nodige transparantie en verantwoording van de besluitvormingsprocessen.

Universeel bereik van traditionele media en toegang tot internet scoort een laag risico (8%)

Gelijkaardig aan de vorige overwegingen kon ook deze risicoscore laag blijven ten opzichte van eerdere implementaties. Desalniettemin blijft de hoge mate van concentratie op de markt voor internettoegang een hardnekkige bezorgdheid. De totale score blijft echter een laag risico aangezien het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (BIPT) kritisch en alert blijft op marktontwikkelingen en activiteiten door marktspelers. Tot slot, een opmerkelijke ontwikkeling voor 2020-2021 is de vooruitgang die werd geboekt op het vlak van het verbeteren van de Internetverbindingssnelheid in het hele land.^[20]

3.2. Marktpluraliteit (65% - Gemiddeld risico)

De indicatoren voor marktpluraliteit richtten zich op de economische risico's voor het pluralisme in de media, die voortvloeien uit een gebrek aan transparantie en concentratie van eigendom, duurzaamheid van de media-industrie, blootstelling van de journalistiek aan commerciële belangen. De eerste indicator onderzoekt het bestaan en de doeltreffendheid van bepalingen inzake transparantie van media-eigendom. Gebrek aan concurrentie en extern pluralisme worden afzonderlijk beoordeeld voor de nieuwsmedia (productie van het nieuws) en voor de online platforms (toegangspoorten tot het nieuws), waarbij horizontale en crossmediale concentratie, de concentratie van de onlinereclamemarkt en de rol van de handhaving van de mededingingsregels afzonderlijk worden bekeken. De indicator voor de levensvatbaarheid van de media meet de ontwikkeling van de inkomsten en de werkgelegenheid, in relatie tot de ontwikkeling van het bbp. De laatste indicator is bedoeld om de risico's voor de pluraliteit van de markt te beoordelen die worden veroorzaakt door zakelijke belangen bij de productie van redactionele inhoud, zowel vanuit commercieel oogpunt als vanuit het oogpunt van de eigenaar.

De indicator Transparantie van media-eigendom scoort een gemiddeld risico (72%)

De score laat een verontrustende stijging zien naar een hoog risiconiveau in vergelijking met de risicoscore van MPM2021. De risicoverhoging, vergelijkbaar met die van de vorige implementatierondes, betreft het aanhoudend ontbreken van volledige informatie van uiteindelijke eigenaars van mediabedrijven, met een specifieke bezorgdheid voor de eigenaars achter de zogenaamde 'digital natives' of 'online-only's'. De variabelen wijzen vooral op de obstakels die een effectieve openbaarmaking van media-eigendom aan overheidsinstanties en/of het grote publiek in de weg staan. Deze zorgen zijn vooral relevant met betrekking tot de transparantie van 'digitale native' nieuwsmedia-actoren waarvoor mediaregelgevende instanties in België beperkte gegevens hebben met betrekking tot financiële of eigendomsstructuren. Dit geldt vooral in het licht van de transparantie die wel wordt geboden door de digitale tegenhangers van bestaande mediabedrijven. Gezien de hoge marktconcentratie opereren grotere mediabedrijven in België vaak crossmediaal, inclusief audiovisuele mediadiensten. Als gevolg hiervan vallen deze grotere bedrijven onder de transparantieverplichtingen gericht op de audiovisuele media-industrie, wat resulteert in enige

transparantie met betrekking tot hun digitale media-activiteiten. Hoewel dit in de praktijk dus enige mate van transparantie oplevert, is de verkregen informatie meer incidenteel dan structureel. Feit blijft dat het gebrek aan transparantie die wordt geboden door en gerelateerd aan digitale nieuwsmedia specifiek een voortdurende zorg blijft. Daar komt bij kijken dat hoewel België een traditie heeft om niet-audiovisuele nieuwsmedia relatief vrij en zonder toezicht te laten, transparantie bij het beoordelen van potentiële risico's voor mediapluralisme toch als essentieel beschouwd wordt, ook voor de online actoren.

De indicator Nieuwsmediaconcentratie scoort hoog risico (88%)

Het huidige (zeer) hoge risiconiveau is gebleven sinds de vorige implementatieronde, zonder tekenen van een daling in de nabije toekomst. Slechts een handvol mediagroepen bezit alle mediakanalen per taalmarkt. De markt- en kijkersaandelen van de Top4 in elk mediaformaat blijven dicht bij de 100%, wat resulteert in zeer hoge concentratie-indexen voor beide taalmarkten. Een belangrijke factor is het ontbreken van sectorspecifieke anticoncentratieregels. Afgezien van enkele beperkingen op de accumulatie van radio- of tv-licenties, bevatten de communautaire mediawetten geen specifieke drempels of procedures voor (cross-)mediafusies, voornamelijk te wijten aan de bevoegdheidsverdeling in België tussen de Federale Staat en de Gemeenschappen. Niettemin gelden de algemene regels voor fusiecontrole kennelijk ook voor de mediasector. Daardoor stelt de Belgische Mededingingsautoriteit af en toe voorwaarden aan een fusie, maar voornamelijk beperkt tot de context van een consumentenwelzijnsanalyse.^[21] Er is echter ook geen expliciete wettelijke verplichting voor de Mededingingsautoriteit om bij een concurrentiebeoordelingen rekening houden met mediapluralisme. Hoewel dergelijke overwegingen in het verleden de toegang tot medianetwerken en distributie heeft kunnen verzekeren, heeft het huidige hoge niveau van concentratie op de mediamarkt niet kunnen voorkomen.^[22] Ten slotte moet er ook aan toegevoegd worden dat, vanwege de verschillende taaloverlappingen met buurlanden, mediaproducten van Frankrijk, Duitsland, Luxemburg en Nederland helpen om het beschikbare aanbod in de praktijk te diversifiëren.

De indicator Concentratie van online platformen en mededingingshandhaving scoort een hoog risico (71%)

Deze indicator scoorde over het algemeen elk jaar een hoger risico, wat voor het eerst tot een einde kwam in de huidige implementatieronde. Hoewel het risico hoog blijft, zorgt de merkbare daling voor een beperkt optimisme.^[23] De indicator betreft de capaciteit van nationale en regionale mediaspelers (bijv. videostreamingdiensten) om te concurreren met internationale onlinemarktspelers, en hun vermogen om belangrijke economische middelen in de onlineomgeving te absorberen, zoals advertentie-inkomsten en het bereiken van hun doelgroepen (bijvoorbeeld 'zijdeurtoegang' tot nieuws en informatie). De marktimpact van deze internationale spelers heeft toonaangevende Belgische reclame- en mediabedrijven ertoe aangezet om samen te werken, eerst onder de vlag van de 'Belgian Data Alliance', sinds medio 2020 in de strategische advertentiealliantie genaamd 'Ads & Data'.^[24] Hoewel de Mededingingsautoriteit eerder uitspraken heeft gedaan over concentratie in het reclamegebied, waarbij de uitspraken rekening hielden met de specifieke kenmerken van de sector, zijn regelgevende instanties niet altijd voldoende uitgerust om de mogelijke schade van deze activiteiten te beoordelen, niet alleen voor de markt, maar ook voor mediapluralisme. Verder werd ook een nieuwe variabele geïntroduceerd om de huidige implementatiefase van de auteursrechtlijn (EU) 2019/790 te beoordelen.^[25] De Richtlijn heeft tot doel nieuwe financiële overeenkomsten tussen digitale intermediairen en producenten van nieuwsmedia tot stand te brengen, de uitgevers te vergoeden voor het gebruik van auteursrechtelijk beschermd inhoud, of anderszins bij te dragen aan hun financiering. Op het moment van de gegevensverzameling heeft België een wetsontwerp dat de beoogde deadline van 7 juni 2021 heeft overschreden, maar wat hopelijk zal resulteren in een definitieve wet voor het einde van 2022.^[26] Tot slot, op een meer positieve noot achter de plotselinge afname van het risico, is dat Belgische burgers platformen en sociale media lijken achter te laten als hun

belangrijkste manier om toegang krijgen tot nieuwsinhoud en in plaats daarvan rechtstreeks op zoek gaan naar vertrouwde nieuwswebsites en nieuwsdiensten. Dit markeert een positieve trend om reclame-inkomsten terug te brengen naar Belgische mediabedrijven en weg van grote, internationale intermediaren. Deze gedragsverandering wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het zoeken naar informatie met betrekking tot de pandemie, aangezien burgers rechtstreeks naar hun vertrouwde nieuwsmerken gaan om informatie te zoeken in plaats van te vertrouwen op de inhoud voorgeschoteld in hun nieuwsfeeds van sociale media. Of deze gedragstrend zich voortzet naarmate de crisisniveaus van de pandemie afnemen, valt echter nog af te wachten.

De indicator voor de levensvatbaarheid van de markt scoort een gemiddeld risico (31%)

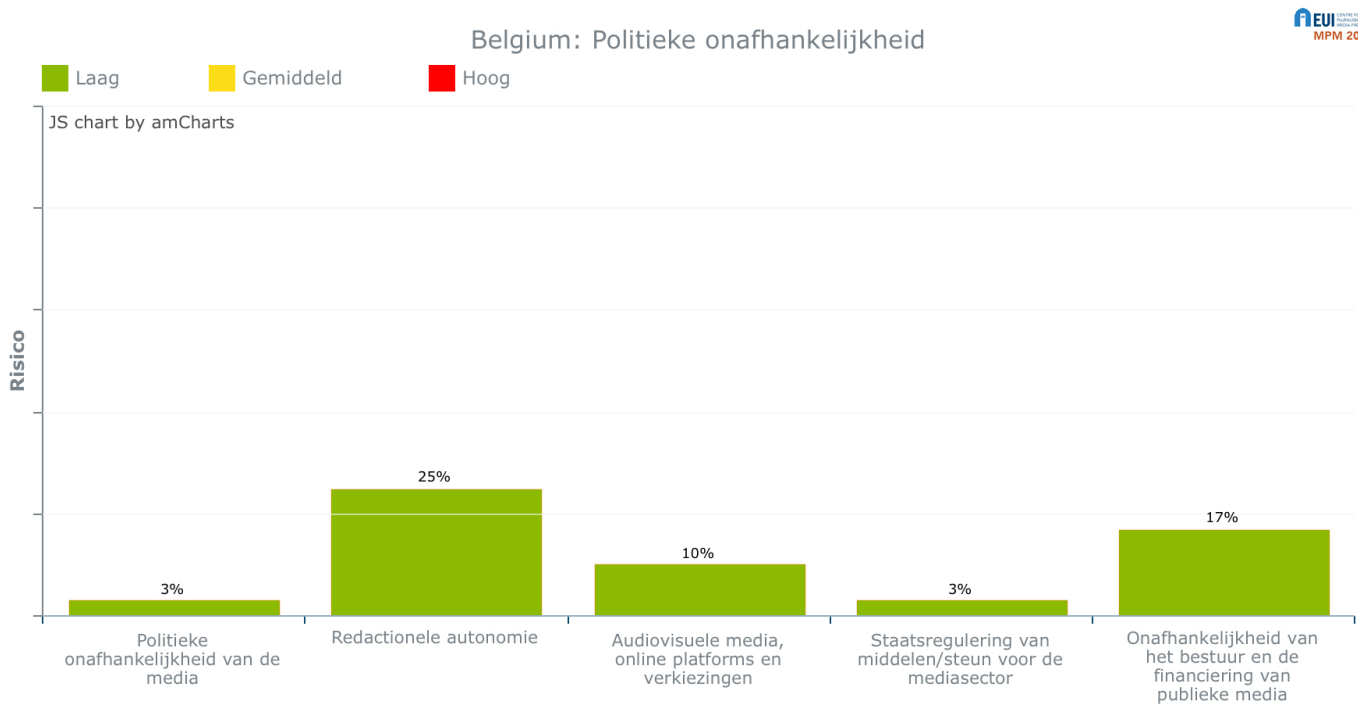
Het is verrassend dat de risico's met betrekking tot de levensvatbaarheid van de markt sinds de vorige implementatie verder zijn afgenomen tot een lage risicobeoordeling, ondanks dat de Covid-19-pandemie grote gevolgen heeft voor de media-industrie. De omzetcijfers laten een algeheel stationair tot positief resultaat zien voor 2020, wat grotendeels te danken is aan de fusie van DPG Media, evenals aan het algehele succes van de lancering van nieuwe videostreamingdiensten tijdens de pandemie. Tot op zekere hoogte kan de levensvatbaarheid van de mediasector te danken zijn aan een hoge marktconcentratie, aangezien verticaal en horizontaal geïntegreerde bedrijven beter uitgerust bleken om verliezen te spreiden en inkomensverlies als gevolg van de daaruit voortvloeiende economische schade te beperken. Dit verhinderde ook dat grotere mediabedrijven ontslagen of soortgelijke bezuinigingen moesten doorvoeren. Het lijkt erop dat de media die het meest verloren hebben tijdens de pandemie, diegene zijn die voornamelijk op freelancebasis werken, zoals sommige gedrukte pers, lokale edities en digitale nieuwszenders. Zoals blijkt uit een gemiddeld risico, lijkt de algehele levensvatbaarheid dus precair maar beheersbaar, waarbij kleinere spelers het hardst getroffen werden, terwijl grotere spelers erin slagen enigszins winstgevende inkomsten te behalen. Er moet ook worden opgemerkt dat het rapport voor 2021 voornamelijk gebaseerd was op voorlopige gegevens, zodat een toekomstige implementatie de levensvatbaarheid van de markt voor 2021 nauwkeuriger kan weergeven.

De indicator voor commerciële en eigenaarsinvloed op redactionele inhoud scoort een gemiddeld risico (63%)

Het bijna-hoge risico van België is hetzelfde gebleven sinds de vorige implementaties. De oorzaak van dit hoge risico ligt voornamelijk in het aanhoudende gebrek aan voldoende formele bescherming voor journalisten en redacteurs, zoals de noodzakelijke bescherming tegen wijzigingen in redactionele lijnen en on gepaste commerciële beïnvloeding of belangenverstrengeling met management of bestuur. Die bezorgdheid geldt voornamelijk voor persmedia, die deze bescherming genieten via zelfregulerende statuten en deontologische kaders. Hoewel het Sociaal Handvest voor journalisten eerder in 2019 werd goedgekeurd, is er geen effectieve implementatie geweest die leidde tot concrete waarborgen voor journalisten.^[27] Daarbovenop wijzen experts op een groeiend risico dat commerciële belangen en overwegingen in redactionele maakprocessen terechtkomen. Ondanks een dergelijke potentiële trend, zijn de regulering van reclame, evenals deontologische en ethische normen consequent beoordeeld als goed geïmplementeerd en effectief in de praktijk, wat een welkom tegengewicht biedt tegen de potentiële risico's van beïnvloeding van de redactionele processen.

3.3. Politieke onafhankelijkheid (12% - Laag risico)

De indicatoren m.b.t. politieke onafhankelijkheid beoordelen het bestaan en de doeltreffendheid van regulerende en zelfregulerende waarborgen tegen politieke vooringenomenheid en politieke invloeden op de nieuwsproductie, -distributie en -toegang. Meer in het bijzonder wordt getracht de invloed van de staat en van de politieke macht op het functioneren van de mediamarkt en de onafhankelijkheid van de publieke media te evalueren. Voorts wordt gekeken naar het bestaan en de doeltreffendheid van (zelf)regulering om de redactionele onafhankelijkheid en de beschikbaarheid van pluralistische politieke informatie en standpunten te waarborgen, met name tijdens verkiezingsperiodes.

De indicator Politieke onafhankelijkheid van media scoort laag risico (3%)

De indicator voor politieke onafhankelijkheid stagneert voor het eerst tot het laagst mogelijke risico, aangezien rechtstreekse politieke inmenging in de werking van de media afwezig lijkt te zijn of minstens publiek veroordeeld wordt. Hoewel een dergelijke politieke invloed niet direct bekend is of in de praktijk wordt getoond, is het noodzakelijk om in gedachten te houden dat wettelijke waarborgen voor politieke onafhankelijkheid alleen bestaan voor de omroep sector (radio en televisie)^[30], in tegenstelling tot kranten en mediadistributie. Dit baart zorgen voor de grotere legacy-mediakanalen, maar evenzeer voor digitale native nieuwskanalen. Voorlopig lijken de bestaande informele mechanismen effectief in het bewaken van de politieke onafhankelijkheid van de media in België, waaronder de algemene grondwettelijke bescherming van de vrijheid van meningsuiting en pers vrijheden^[31], en de effectieve zelfregulerende ethische codes voor journalisten.^[32]

De indicator Redactionele autonomie scoort laag risico (25%)

Het risiconiveau voor dit indicatordomein is in de loop der jaren licht gedaald en stopte dit jaar met verder te dalen op een stabiele 25%, wat wijst op een laag risico, maar niet vrij van risico's. Zoals eerder vermeld, moet worden opgemerkt dat er geen algemene wettelijke waarborgen zijn om de autonomie te garanderen

bij het aanstellen en ontslaan van hoofdredacteurs. In de praktijk werden echter geen gevallen meer gemeld door belanghebbenden waarin een bepaalde benoeming of ontslag als politiek beïnvloed werd beschouwd. Tegelijkertijd zijn de geïnterviewde experts in het kader van deze implementatieronde het erover eens dat er een gebrek is aan harde bewijzen voor echte onafhankelijkheid van politieke invloeden in redactionele inhoud. Dit jaar konden ze, net als vorig jaar, echter een positieve beoordeling van deze afwezigheid bevestigen, waardoor deze lage risicobeoordeling kon worden gehandhaafd. Deze indicator moet echter worden geïnterpreteerd in overeenstemming met die met betrekking tot de transparantie van media-eigendom, aangezien deze indicatoren zonder de noodzakelijke transparantie van de onlinemediaomgeving nooit echt een beoordeling van redactionele autonomie zonder risico kunnen tonen.

De indicator op Audiovisuele media, online platforms en verkiezingen scoort een laag risico (10%)

De laag risico beoordeling is relatief vergelijkbaar gebleven sinds de start van het domein in de vorige implementatie. De risicoscore blijft laag dankzij het bestaan van regels over onpartijdigheid en eerlijk politiek vertegenwoordiging op PSM^[33] en commerciële omroepen^[34], evenals het bewijs van de effectieve implementatie van die regels. De lage risicobeoordeling van de implementatie van dit jaar is afgeleid uit de resultaten van de verschillende onafhankelijke studies die zijn uitgevoerd om de politieke onpartijdigheid van mediakanalen te beoordelen, zowel in de publieke omroep als in de commerciële audiovisuele media. Een studie in dit verband werd gedaan door de gecombineerde inspanningen van de VUB (SMIT) en de UA, die de rapporteringstrends onderzochten tijdens de verkiezingsperiode in de Vlaamse Gemeenschap tussen 2014 en 2019. Hoewel er verschillen vastgesteld werden tussen de de publieke omroepen en de private benadering van onpartijdigheid door de media, is de algemene conclusie dat de vertegenwoordiging van politici tijdens verkiezingen eerlijk verloopt.^[35] Een specifiek punt van zorg blijft echter bestaan aangezien er (nog) geen specifieke regelgeving bestaat die politieke partijen of intermediairen verplicht transparant te zijn naar autoriteiten noch publiek toe over het eerlijk verlopen van online politieke advertentiecampaagnes en aan de hand van welke technieken.

De indicator over overheidsregulering van middelen en steun aan de mediasector scoort laag risico (3%).

In de vorige implementatieronde zag dit gebied een significante daling van het risiconiveau, voornamelijk als gevolg van de verhoogde inspanningen van de regeringen om hun media-industrie te ondersteunen gezien de impact van de Covid-19 pandemie.^[37] In de vorige implementatieronde was er ook specifiek aandacht voor maatregelen waar een beroep op werd gedaan om de negatieve economische en financiële gevolgen van de pandemie te helpen verzachten voor de media. De implementatie voor dit jaar handhaafde de variabelen en specifieke overwegingen met betrekking tot de impact van deze steunmaatregelen. Terwijl de vorige implementatie dus rekening hield met de positieve effecten van de gecombineerde inspanningen van de verschillende regeringen, kan gesteld worden dat het risico gehandhaafd blijft aangezien hun impact nog steeds positief wordt aanvoeld in de sector. Sommige steunmaatregelen waren echter bedoeld als tijdelijke maatregelen, waardoor het belangrijk wordt om te analyseren wat er met de industrie zal gebeuren zodra deze steun wordt uitgefaseerd. De bestaande mechanismen van voor de pandemie werden namelijk consistent beoordeeld als effectief maar gebrekkig, meestal vanwege een gebrek aan transparantie met betrekking tot de toegepaste criteria of de begunstigen ervan.^[38] Het is daarom aangeraden om door te gaan met het hanteren van dergelijke kwaliteitsstandaarden van transparantie en objectiviteit in (toekomstige) tijden van verbeterde stabiliteit.

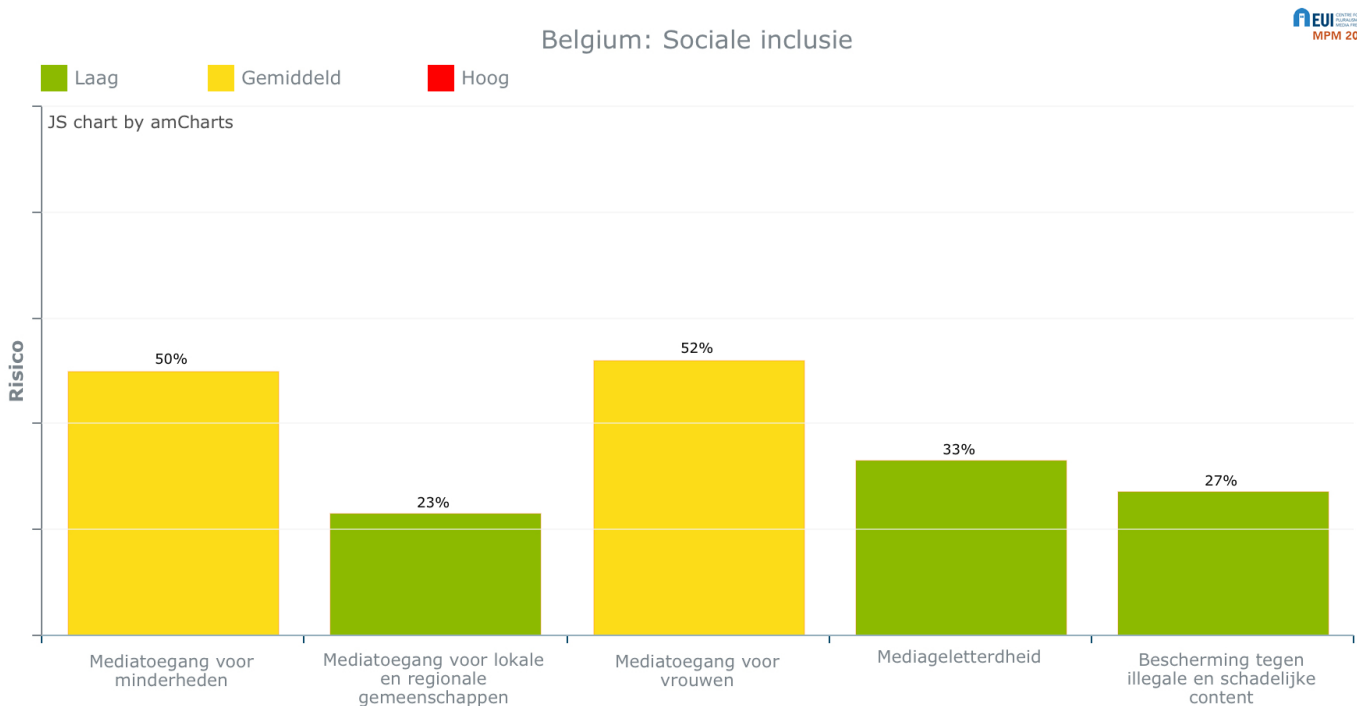
De indicator Onafhankelijkheid van PSM-governance en financiering vertoont een laag risico (17%).

De risico's met betrekking tot de onafhankelijkheid van de publieke omroep namen opnieuw toe, zij het in

bepaalde mate. Het traditioneel lage risico vloeit voort uit een uitgebreide set wettelijke waarborgen, onder toezicht van onafhankelijke regelgevende instanties, in beide taalgemeenschappen, en met de Raad van State als bevoegd beroepsmechanisme.^[29] Er zijn bij deze instanties geen zaken bekend die aanleiding geven tot bezorgdheid met betrekking tot de onafhankelijkheid van een van beide omroepen. De toename van het risico is echter te wijten aan twee indicatoren die aangeven op welke gronden de overheid haar beslissing tot toewijzing van middelen kan baseren. Het risico wordt als laag beschouwd als dit gebeurt op basis van een reeks objectieve vooraf gedefinieerde economische criteria, waarbij rekening wordt gehouden met mogelijke verstoringen van concurrentie met commerciële actoren, ook die van de online-omgeving. Aangezien dit in België niet het geval is, kan de onafhankelijkheid van de publiek omroep als een risico worden beschouwd wanneer de toewijzing van middelen uitsluitend op niet-economische factoren is gebaseerd.

3.4. Sociale inclusie (37% - Gemiddeld risico)

De indicatoren voor sociale inclusie richten zich op de toegang tot media voor specifieke groepen in de samenleving: minderheden, lokale en regionale gemeenschappen, vrouwen en mensen met een beperking. Ook wordt gekeken naar de mediageletterdheid van het land, met inbegrip van de digitale vaardigheden van de bevolking als geheel. Voor de 2021 editie van de MPM is een nieuwe indicator toegevoegd aan dit domein om nieuwe uitdagingen te beoordelen die voortvloeien uit het gebruik van digitale technologieën: Bescherming tegen illegale, schadelijke en haatdragende meningsuiting. Door deze wijziging van de indicatoren is een vergelijking met vorige edities van de MPM minder goed mogelijk.

Met drie indicatoren op een laag risico en twee op een gemiddeld risico, zijn de risico's op het gebied van sociale inclusiviteit zijn in de loop der jaren over het algemeen niet veel veranderd. Een belangrijke opmerking bij deze implementatie is de lagere risico beoordeling voor lokale en gemeenschapsmedia. Deze daling heeft vooral te maken met een andere beoordeling van het risico voor deze implementatieronde, aangezien regionale omroepen gekwalificeerd werden als gemeenschapsmedia bij de beoordeling van de Vlaamse Gemeenschap. Aan de kant van de Franse Gemeenschap zorgden enkele positieve ontwikkelingen ook voor een positievere score: het vermelden waard zijn de nieuwste initiatieven van respectievelijk de CSA en de CSEM met betrekking tot de inclusiviteit van vrouwen in de media en de inspanningen ter ondersteuning van mediageletterdheid in het onderwijs. Het zal interessant zijn om toekomstige resultaten van deze hernieuwde inspanningen te zien in de komende implementaties. Het is namelijk niet helemaal verrassend dat dit ook net de gebieden zijn met ruimte voor verbetering. De pandemie heeft ook aangetoond dat het noodzakelijk is te blijven waken over de toegang tot nieuws en informatie voor minderheden.

De indicator Toegang tot media voor minderheden scoort een gemiddeld risico (50%)

In de implementatieronde van dit jaar onderging het indicatorgebied een kleine toename, wat dit nog verder duwde indicator naar gemiddeld risico. Een consistentie in deze beoordeling is dat, zoals eerder vermeld, implementaties, onthouden de verschillende taalgemeenschappen zich van het definiëren van duidelijke

categorieën van minderheden, zoals Frans- en Nederlandstaligen vormen een minderheid buiten hun taalgemeenschap. Dit resulteert in antidiscriminatie wetgeving die voornamelijk draait om algemene wetgeving, in plaats van om de bescherming van toegang aan specifieke minderheidsgroepen.^[39] Dit komt ook tot uiting in PSM-verplichtingen, waarin staat dat PSM de verplichting om de diverse ideologische en sociologische groepen in de samenleving in hun programmering te vertegenwoordigen. Deze desalniettemin bevatten managementcontracten van de PSM bepaalde normen waaraan moet worden voldaan met betrekking tot: diversiteit, of het nu gaat om hun personeelsbestand of vertegenwoordiging. De ronde van dit jaar geeft aan dat de VRT slaagt erin zijn doelstellingen en verplichtingen na te komen door de nodige toegang te verlenen^[40]. Terwijl de RTBF normaal gesproken rapporteert deze diversiteitscijfers tweejaarlijks,^[41] hun laatste diepgaande rapport was vertraagd tot verder in 2022. Verder scoort België verschillende middelgrote risico's op toegang tot media voor mensen met een handicap. Verschillende instellingen en regio's in België hebben echter beleid en regelgeving^[42] in de praktijk leidt dit tot een versnipperde uitvoering van maatregelen.^[43] De CSA maakte bijvoorbeeld de beoordeling dat "Over het algemeen het volume van de toegankelijk gemaakte programma's al was toegenomen sinds 2020 over diensten waarvoor prestatieverplichtingen gelden, met name gericht op slechthorenden beperking. Dit leidt indirect tot een diversificatie van toegankelijke inhoud. De inspanningen van PSM's in termen van audiodescriptie zorgt voor geleidelijk optimisme over de toename van programma's voor mensen met visuele beperkingen, ook al zijn de kwantitatieve resultaten nog lang niet behaald. Tot slot moet worden opgemerkt: dat alle omroepen zich meer bewust zijn van de criteria die zijn vastgelegd in het kwaliteitshandvest, die essentieel zijn voor het bereiken van een grotere toegankelijkheid van het programma. Al deze elementen rechtvaardigen daarom een zeker optimisme over de uitvoering van de verplichtingen van de verordening, op zijn minst wat betreft de geleidelijke toename van het aanbod van programma's die toegankelijk zijn gemaakt voor slechthorenden en slechtzienden bijzondere waardeverminderingen."^[44] Net als bij de conclusies van eerdere implementaties zou België er echter baat bij hebben van een grondige herziening, stroomlijning en correcte implementatie van het bestaande beleid.

De indicator voor toegang tot media voor lokale/regionale gemeenschappen en gemeenschapsmedia scoort gemiddeld risico (23%)

Deze indicator keert terug naar een lagere risicobeoordeling, voornamelijk in het licht van een hercodering van variabelen die verband houden met gemeenschapsmedia. Ondanks verschillende overheidsinspanningen om lokale mediaspelers te ondersteunen om de impact te verminderen van de pandemie, is de situatie voor de lokale persmedia nijpend geworden, met het volledig stoppen van bepaalde vrije pers en distributie van lokale edities. De redenen dat het risico ondanks deze trend lager werd hebben vooral te maken met een hercodering die plaatsvond voor de lokale en regionale mediaspelers. Net als vorig jaar blijft het risico ook laag door de opname van populaire lokale edities uitgegeven door gevestigde mediaspelers. Bovendien heeft de brede waaier aan beleid omtrent subsidies en steunmaatregelen in beide talen gemeenschappen geleid tot een gefragmenteerd systeem voor de ondersteuning van gemeenschapsmedia. Voor de onafhankelijke gemeenschaps- of lokale media is het risico groter sinds de toewijzing van steun, fondsen of subsidies namelijk vaak ondoorzichtig gebeurde. Evenzo werd een nieuwe variabele geïntroduceerd om te beoordelen of de publieke omroepen samenwerken met lokale partners of lokale edities in plaats van de redactionele besluitvorming te centraliseren. Dit werd over het algemeen positief beoordeeld, met uitzondering van de tv-uitzendingen van de VRT. Desalniettemin verduidelijkt de beoordeling zelfs hier dat, hoewel de algemene werking van de VRT gecentraliseerd is, hun missie vereist dat ze ook dicht bij de verschillende lokale bevolkingsgroepen blijven.

De indicator Toegang tot media voor vrouwen scoort een gemiddeld risico (52%)

In 2019 startte de mediaregulator van de Franstalige Gemeenschap met een nieuwe monitor voor de

vertegenwoordiging van verschillende groepen in de media, waaronder vrouwen, waarvan de resultaten in 2020 gepresenteerd werden^[45] Deze monitor verhoogde oorspronkelijk de risicoscore met 24%. MPM2021 rapporteerde verder positieve vooruitgang op dit gebied, maar deze voortgang kon niet langer worden gevolgd voor de huidige implementatie omdat de studie vertraging opliep n.a.v. de pandemie. Hoewel een positieve vooruitgang wordt verwacht, is het belangrijk op te merken dat dit gebied het minst positief scoort van alle indicatoren op het gebied van sociale inclusiviteit, wat aangeeft dat, ongeacht de cijfers, er nog steeds meer kan worden gedaan om de toegang van vrouwen tot media te verbeteren. Verder lanceerde de CSA in 2021 een nieuw initiatief om de inclusie van vrouwen in de media-industrie te verbeteren, waaruit blijkt dat er meer bewustzijn en aandacht uitgaat naar de bezorgdheden op dit gebied.^[46] Eerdere bevindingen geven aan dat vrouwen over het algemeen ondervertegenwoordigd zijn in management-, bestuurs- of CEO-functies, evenals ondervertegenwoordigd in nieuws media, zowel als 'nieuwsonderwerpen' en als 'reporters of presentatoren'.^[47] Bij het volgen van het aandeel vrouwelijke leden van management- en bestuursfuncties in het bijzonder, zijn consequent zorgwekkend lage aantallen meer prominent in de commerciële sector dan in de publieke omroep.^[48] Het zal daarom interessant zijn om deze nieuwe inspanningen en de toekomstige resultaten van de diversiteitsstudies verder op te volgen.

België scoort een laag risico op Mediawijsheid (33%)

Het risico voor mediageletterdheid in België blijft laag, hoewel de implementatieronde van dit jaar een relatief significante stijging vertoont in vergelijking met vorige rondes. Deze stijging heeft vooral te maken met de integratie van nieuwe informatie over de Franstalige Gemeenschap. Gelijkaardig aan de overwegingen gerelateerd aan de toegang tot media voor bepaalde minderheidsgroepen, toont de nieuwe informatie over mediageletterdheid een toenemend bewustzijn en aandacht voor het gefragmenteerde en/of ineffectieve mediawijsheidsbeleid in de Franstalige Gemeenschap. De lopende mediageletterheidsinitiatieven in het land zijn in de loop van de afgelopen paar implementatierondes vooral beginnen draaien rond twee hoofdprojecten: aan de kant van de Vlaamse Gemeenschap is dit Mediawijs, aan de kant van de Franse Gemeenschap is dit de CSEM. Hoewel dit een afname in aantal is, mag dit niet worden opgevat als een verminderde inspanning aangezien beide initiatieven actief werken aan de verbetering van mediageletterdheid.^[49] Wat het onderwijs betreft, is er ook een opmerkelijk verschil tussen de twee taalgemeenschappen. Terwijl in de Vlaamse Gemeenschap mediawijsheid opgenomen werd in formeel onderwijs en aanwezig is in niet-formele onderwijssettings^[50], kan hetzelfde (nog) niet gezegd worden voor de Franse Gemeenschap. De Franse Gemeenschap is momenteel volop bezig deze situatie aan te passen, waarbij verschillende belanghebbenden en beleidsmakers samenwerken om dit mogelijk te maken.^[51] Hoewel de risico score voor deze implementatieronde daarom toenam, kan gezegd worden dat er positieve ontwikkelingen zijn op het gebied van sociale inclusiviteit en dat er wordt uitgekeken naar de beoordeling van de resultaten in toekomstige implementatierondes. Tot slot, België, helaas, behoudt een gemiddelde risico score voor het aandeel internetgebruikers dat minimaal digitaal basisgebruik en communicatieve vaardigheden heeft, waaruit blijkt dat er ook op dit vlak nog ruimte voor verbetering is.

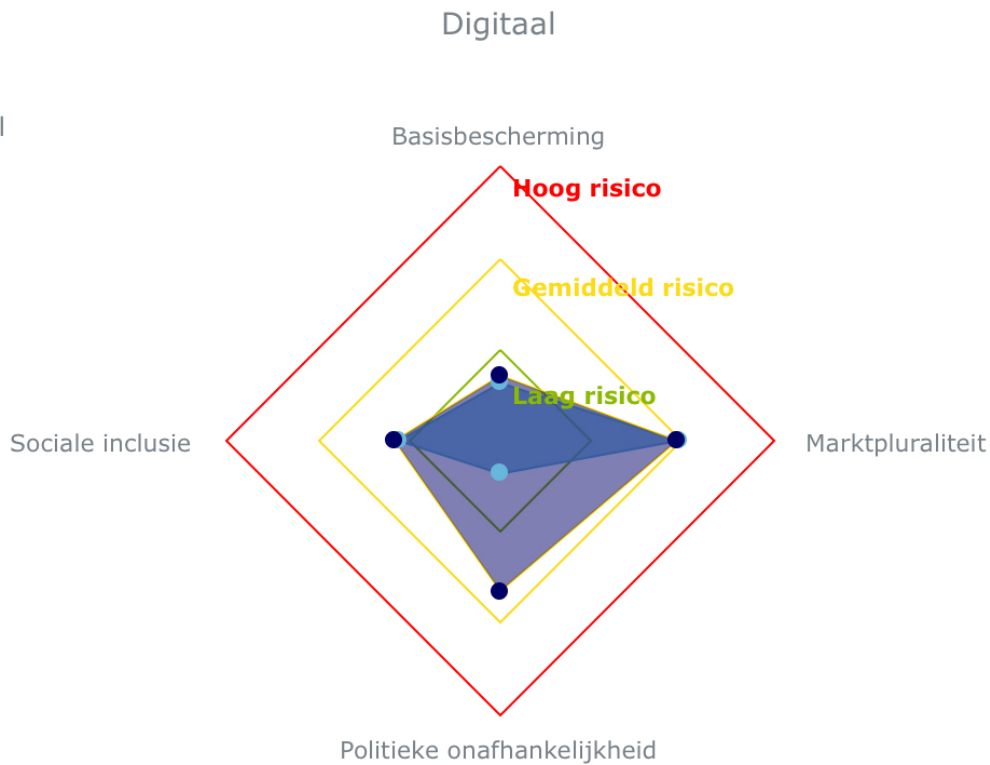
Bescherming tegen illegale en schadelijke spraak scoort laag risico (27%)

Net als bij de vorige implementatieronde scoort België over het algemeen een laag risico, hoewel dit niet helemaal te wijten is aan de inspanningen van de verschillende regeringen. Gedurende de pandemie zijn de effecten en impact van desinformatie op de voet gevolgd door zowel mediaprofessionals als de academische wereld.^[52] Er is contact opgenomen met dezelfde deskundige als de vorige implementatieronde om hun verklaring bij te werken in het licht van nieuwe ontwikkelingen.^[53] Hun beoordeling blijft dat de impact en de verspreiding van desinformatie in het land relatief beperkt bleef. De expert voegt hier echter aan dat nieuwe wetgeving om desinformatie aan te pakken allicht niet de meest efficiënte aanpak is voor deze problematiek. Bijgevolg zou een plotse toestroom aan desinformatie moeilijk

te beheren zal zijn op korte termijn, maar op langere termijn blijft het risico relatief laag gezien de aanhoudende en effectieve inspanningen van de academische wereld en praktiserenden op het gebied van 'fact-checking' en bewustmaking, vaak met financiële steun van overheden.^[54] Met betrekking tot de inspanningen in de strijd tegen haatspraak, werd de organisatie van UNIA opgericht op een wettelijke basis om discriminatie van minderheden en andere kwetsbare groepen in de samenleving te helpen bestrijden.^[55] Hun opdracht omvat onder meer het leveren van inspanningen om haatzaaiende uitlatingen tegen personen uit deze groepen te bestrijden.^[56] Hoewel er nog geen publicatie voor 2021 is, concludeert het 2020-rapport dat "Net als in andere jaren het aantal meldingen dit jaar fors is gestegen, met 11,7% ten opzichte van 2019. Wel stabiliseert het aantal dossiers dat Unia op deze grond opent. Dit kan onder meer worden verklaard door het feit dat veel mensen dezelfde feiten melden. De toename van harde toon op sociale media houdt aan en de pandemie veroorzaakte een opflakking van haatspraak."^[57] Terwijl dit kader zich dus aandient als effectief in de strijd tegen haatzaaiende uitlatingen, moet allicht toch de urgentie van deze trends nogmaals benadrukt worden om deze zaken aan te pakken in de praktijk.

4. Pluralisme in de online omgeving: beoordeling van de risico's

Belgium: Media Pluralisme Risicogebieden

JS chart by amCharts

CEU
CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2022

Fundamentele bescherming (24% laag risico)

Met betrekking tot de bescherming van de vrijheid van meningsuiting in de online omgeving is een eerste belangrijke opmerking dat het huidige wetgevend kader geen onderscheid maakt tussen expressies in de online of offline omgeving. De Belgische Grondwet verhindert echter niet dat wetgeving a posteriori restricties oplegt aan expressies. Als gevolg hiervan dienen beperkende maatregelen zich aan in een brede waaier van regelgeving ten gunste van de bescherming van andere rechten, zoals antidiscriminatie, eer en goed reputatie, goede zeden en privacy en gegevensbescherming.^[58] Dergelijke beperkingen zijn echter niet beperkt tot a posteriori maatregelen, aangezien meer dan tien jaar geleden het EHRM vond dat het kader voor a priori beperkingen evengoed te breed was.^[59] Hoewel beide soorten beperkingen in theorie een risico kunnen vormen voor de vrijheid van meningsuiting, wordt in de praktijk het risico beperkt door consistente toepassing van zowel evenredigheidstoetsen als evenwichtsoefeningen met andere grondrechten, zowel in on- als offline zaken en met grondige overwegingen van de specifieke kenmerken van elke zaak. Met betrekking tot de risico's die specifiek verband houden met de mogelijkheid om online media inhoud te blokkeren en te filteren, ligt het risico voor België voornamelijk bij de online platformen. Hoewel de meest populaire platformen hun transparantierapporten over hun blokkerings- en filteractiviteiten publiceren, blijft de zorg bestaan dat de volledigheid en nauwkeurigheid van deze rapporten volledig in handen ligt van de platformen zelf.^[60] Terwijl de platformen meer informatie bieden sinds het begin van hun zelfregulerende codes in het licht van de strijd tegen Covid-19 mis- en desinformatie, en hoewel dit een verbetering is ten opzichte van de eerdere situatie volgens de 'Code of Practice' van de EU voor desinformatie, voldoet de geboden transparantie nog niet aan de vereisten zoals uiteengezet in de beschrijving van de variabelen van het MPM, aangezien het noch de juridische gronden voor het verwijderen/filteren/blokkeren van online-inhoud niet verduidelijkt, noch dergelijke interventies categoriseert op basis van specifieke motivatie, noch dat er geen repositories voor het publiek toegankelijk zijn. Bij het beoordelen van risico's met betrekking tot

het bewaren van gegevens heeft België (wederom) een verbeterde wet op het bewaren van gegevens ingevoerd die sinds mei 2021 van kracht is en beter voldoet aan mensenrechtennormen.^[61] Ten slotte is een ander belangrijk risico dat in deze implementatieronde naar voren komt: sinds de VVJ-implementatie van hun platform waarop journalisten elke vorm van agressie jegens hen kunnen melden, neemt het bekend aantal gevallen verontrustend snel toe.^[63] De VVJ meldt dat er een aanhoudende trend is van journalisten in het veld die slachtoffer worden van verbale bedreigingen en fysieke intimidatie.^[64] In het geval van de online omgeving in het bijzonder moet ook speciale aandacht worden besteed aan de situatie van vrouwelijke journalisten, en meer in het bijzonder mensen met een etnische achtergrond van een minderheidsgroep.^[65] Hoewel het (nog) niet het niveau van zware mishandeling of willekeurige gevangenisstraffen heeft bereikt, is de trend bijzonder zorgwekkend en zou al de nodige zorg en aandacht moeten krijgen van alle betrokken stakeholders om verdere escalatie te vermijden.

Marktpluraliteit (62% gemiddeld risico)

Zoals gemeld in opeenvolgende MPM-implementatierondes, vallen 'digital native' nieuwsmedia (nog) niet onder de bevoegdheid van de transparantieplichtingen jegens hun respectieve communautaire mediaregulator. Als gevolg hiervan is er zeer weinig bekend over hun marktaandeel of eigendomsstructuren. Hun marktaandeel blijft naar verluidt echter relatief beperkt in vergelijking met legacy-actoren die actief zijn in de online omgeving, met DPG Media, Mediahuis en Roularta naast verschillende publieke omroepen die de overgrote meerderheid van het Belgische publiek aantrekken online.^[66] Verder zijn er vrijwel geen crossmediale eigendomsbeperkingen en geen specifieke drempels opgenomen in mediawetgeving, voornamelijk het gevolg van de bevoegdheidsverdeling in België. Toch is de mediasector geenszins uitgesloten van Federale mededingingswetten, die onder de bevoegdheid van de Belgische Mededingingsautoriteit vallen. Ondanks het feit dat deze Autoriteit geen uitdrukkelijke verplichting heeft om rekening te houden met aspecten van pluralisme in de media, heeft de Autoriteit toch zorg en aandacht voor aspecten van mediapluralisme in beslissingen en interventies, vaak echter beperkt tot het welzijn van de consument en toegang tot de markt.^[67] Risicoscores nemen ook toe wanneer gekeken wordt naar de effecten van online platformen en sociale media. 41% van de Belgen krijgt toegang tot nieuws via platformen en gelijkaardige intermediairen.^[68] Hoewel dit een indrukwekkende verbetering is t.a.v. vorig jaar, creëert het nog steeds risico's voor het traditionele advertentie-inkomstenmodel van de media. Als reactie hierop gingen drie van de grotere media-actoren actief op het vlak van digitale reclame (Telenet, Mediahuis, Proximus en Pebble Media), een strategische alliantie aan (Ads&Data) om hun concurrentiepositie te versterken met de grootste nationale speler in deze markt (DPG Media), evenals internationale actoren (zoals Google en Facebook).^[69] Aangezien dit initiatief momenteel de daadwerkelijke concurrentie vergroot in plaats van deze te beperken, is er momenteel geen publieke kennis van een lopend onderzoek vanwege de Mededingingsautoriteit. Desalniettemin volgt de Vlaamse Mediaregulator de zaak nauwlettend op.^[70]

Politieke onafhankelijkheid (55% gemiddeld risico)

Het risico op politieke onafhankelijkheid in de online omgeving vertoonde een uitzonderlijke risicoverhoging sinds de eerdere implementaties, te meer gezien de zeer geringe afname van de risico's op dit gebied in haar geheel, zodat de kloof tussen risico's voor de offline en online omgeving lijkt te vergroten. Gelijkaardig aan de opmerking over transparantie over de eigendomsstructuren van digital natives, brengt de afwezigheid van transparantie in het algemeen risico's met zich mee met betrekking tot de politieke controle over deze mediakanalen. Hoewel traditiegetrouw België meer ideologisch gekleurde media omvat, een traditie die zich voortzet in de online omgeving, werd tot nu nog geen rechstreeks openlijke politieke inmenging in deze online media ontdekt.^[71] De afwezigheid van de nodige transparantie maakt het echter bijzonder moeilijk om met zekerheid te beoordelen of digital native outlets ideologische standpunten uit zichzelf innemen dan wel beïnvloed zijn door een achterliggende eigenaar die feitelijke controle uitoefent op

de redactie. Het risico is dus niet zozeer dat België een specifiek probleem heeft met zijn openlijk ideologisch bevooroordeelde online media, maar eerder dat een gebrek aan informatie het onmogelijk maakt om hun politieke zelfstandigheid in de praktijk in te schatten. Een soortgelijke zorg doet zich voor met betrekking tot hun vermogen om zichzelf te beschermen tegen ongepaste commerciële invloeden. Zoals blijkt uit de variabelen die ook verband houden met marktpluraliteit: online journalisten werken over het algemeen als freelancers en freelancers behoren tot de mediaprofessionals die de het hardst getroffen werden door de impact van de Covid-19-pandemie.^[72] Ook al is in 2019 het Sociaal Handvest voor journalisten uiteindelijk goedgekeurd, moet het in de praktijk nog tot concrete waarborgen leiden.^[73] In de tussentijd kregen freelancers financiële en sociale steun van hun respectievelijke overheid tijdens Covid, maar deze bleken soms niet voldoende of gebrekkig. Deze precaire toestand brengt hen onvermijdelijk in een situatie waarin zij het risico lopen ongepast te worden beïnvloed. Een ander belangrijk onderwerp om aan te pakken zijn de risico's met betrekking tot politieke campagnes in de online omgeving. Enerzijds valt online politieke reclame onder de regels voor verkiezingsuitgaven en de richtlijnen van de toezichthoudende verkiezingscommissie waarin staat dat politieke partijen een privacyvriendelijke verkiezingscampagne dienen te voeren met respect voor de AVG.^[74] Anderzijds kunnen dergelijke maatregelen vooralsnog niet voorkomen dat politieke partijen buitensporige hoeveelheden online advertentieruimte opkopen voor hun campagnes, wat kan leiden tot een onevenwichtige weergave van politieke campagnes online. Bovendien is niet elke partij even transparant over de manier waarop ze hun online campagnes organiseren, of het nu gaat om transparantie over op welke platformen ze adverteren, of hun campagne al dan niet was gebaseerd op gepersonaliseerde of gerichte advertenties technieken. Hoewel sociale-mediaplatformen zelf over het algemeen in staat lijken om nauwkeurig aan te geven of een bepaalde advertentie politiek is, inclusief de mogelijkheid voor gebruikers om aan te geven dat een advertentie politiek is, dergelijke praktijken alleen zijn niet voldoende om te voorkomen dat online mediagebruikers worden blootgesteld aan een onevenwichtige weergave van politieke ideologieën.^[75]

Sociale inclusiviteit (38% gemiddeld risico)

Sinds het begin van de Covid-19-pandemie heeft België verschillende inspanningen geleverd in de strijd tegen desinformatie, met verschillende initiatieven van verschillende belanghebbenden en praktisanen, de meeste met een of andere vorm van overheidssteun.^[76] In de vorige MPM ronde haalde een academische expert in het gebied van desinformatie aan dat het probleem van desinformatie voor België beperkt bleef, of op het allerm minst beheersbaar bleef. Voor deze implementatie van MPM is dit aanvoelen over het algemeen hetzelfde, hoewel deze stabiliteit grotendeels te danken is aan de succesvolle en effectieve inspanningen van de bovengenoemde initiatieven.^[77] Op soortgelijke wijze stelt de geïnterviewde deskundige vast dat, voor zover publiek bekend is, geen politieke partij in België buitensporig en/of opzettelijk desinformatie verspreide voor politieke winst. Dit is in lijn met een masterscriptie uit 2021 over de effecten van fact-checking op de houding van politici nadat deze werden gecorrigeerd, waaruit positieve conclusies konden worden getrokken. Wanneer politici werden gecontroleerd op bepaalde statements en met feit gecorrigeerd werden, zullen ze deze correctie waarschijnlijk accepteren en zijn ze eerder geneigd om voorzichtiger te worden vooraleer soortgelijke beweringen te publiceren.^[78] De beperkte risico's op dit gebied mogen dan ook geenszins als reden worden gezien om te bezuinigen op voortdurende inspanningen om feiten te controleren of op inspanningen om het grote publiek bewust te maken van de gevaren en de aard van online desinformatie. Dit laatste punt is vooral belangrijk gezien het feit dat België gemiddelde risicobeoordelingen handhaaft met betrekking tot het aandeel internetgebruikers met ten minste basis digitaal gebruik en communicatieve vaardigheden.^[79] Met betrekking tot de bezorgdheid over haatzaaiende uitlatingen in de online omgeving, kunnen soortgelijke opmerkingen worden gemaakt in vergelijking met de vorige uitvoeringsronde. UNIA, als het wettelijk aangewezen instituut dat toezicht houdt en optreedt tegen discriminatie, brengt jaarlijks verslag uit over hun inspanningen in de strijd tegen haatzaaiende uitlatingen

gericht op de kwetsbaren in onze samenleving.^[80] Sinds 2020 tonen hun verslagen aan dat UNIA op sociale media dergelijke gevallen effectief vervolgt en opvolgt. Terwijl het aantal lopende gerapporteerde gevallen steeds toeneemt, is UNIA echter onvoldoende uitgerust om het stijgende aantal gevallen aan te pakken.^[81] UNIA is ook niet bevoegd om hetzelfde te doen voor discriminerende behandeling op basis van geslacht, wat onder het toepassingsgebied valt van het Instituut voor de Gelijke Behandeling van Mannen en Vrouwen. Hoewel dit instituut een grote verscheidenheid aan werk verricht, is het aanpakken van haatspraak online daar (nog) geen onderdeel van, waardoor er een leemte ontstaat met betrekking tot deze specifieke problematiek.^[82] Niettemin, uit academisch onderzoek leiden we af dat vrouwen een verontrustende hoeveelheid haatspraak ervaren in de online omgeving, wat aanleiding geeft tot de bezorgdheid over deze lacune in de beleidsinspanningen om dit probleem aan te pakken.^[83]

5. Conclusies

Over het algemeen scoort België relatief positief, maar de risiconiveaus zijn sinds 2021 gestegen. Dit is deels te wijten aan de aanhoudende impact van de Covid-19-pandemie en de uitdagingen die deze in de nasleep ervan blootlegde. Met betrekking tot het basisbeschermingsgebied, bijvoorbeeld, waren risicoverhogingen gerelateerd aan de pandemie aangezien deze rechtstreeks de arbeidsvoorwaarden voor mediaprofessionals beïnvloedde. De Belgische mediasector is relatief veerkrachtig gebleken tegen de crisis. Sterke marktconsolidatie speelde hierbij een belangrijke rol, omdat het voor enige economische stabiliteit zorgde. Bovendien was de pandemie een drijfveer voor de regeringen om hun ondersteuningsmechanismen te verbeteren. Ten slotte worden in elke MPM-implementatieronde nieuwe bronnen toegevoegd op basis van nieuwe initiatieven en informatie beschikbaar door relevante belanghebbenden. Deze vertonen soms positieve trends (bijv. het uitblijven van onrechtmatige rechtszaken tegen klokkenluiders en toenemende inspanningen om de mediageletterdheid en toegang tot media te verbeteren) of negatieve trends (bijvoorbeeld meer gedetailleerde informatie over gevallen van geweld, intimidatie en haatzaaiende uitlatingen tegen beoefenaars van de media). Dankzij deze toenemende inspanningen van belanghebbenden en deskundigen om verschillende aspecten van de media in België te monitoren, worden bevindingen een steeds nauwkeurigere weerspiegeling van de werkelijkheid met elke implementatieronde. Als zodanig is het duidelijk dat verschillende traditionele risico's blijven bestaan door de jaren heen. Hieronder is een lijst van overwegingen op basis van de MPM-risicobeoordelingen die kunnen helpen met het bevorderen van de situatie van mediapluralisme in België.

Fundamentele bescherming

- Wijziging van het strafrecht met het oog op de decriminalisering van laster en eeroof;
- Zorgen voor betere toegang tot effectieve rechtsmiddelen voor slachtoffers van schadelijke en illegale inhoud op online platformen, door proactieve implementatie en transparantie van toekomstige DSA verplichtingen;
- Uitbreiding van verantwoordelijkheden voor de Onafhankelijke Media Autoriteiten om (effectiever) te monitoren en risico's met betrekking tot online en sociale media te verhelpen, zonder hun capaciteiten of middelen daarmee te overbelasten;
- Verbetering van de transparantie en efficiëntie van het proces om overheidsinformatie te verkrijgen, inclusief de beroepsprocedures en de motiveringen achter een weigering;
- Omzetten en implementeren van de EU-mechanismen voor de bescherming van klokkenluiders op een manier die in staat is bestaande lacunes en inefficiënties te verhelpen als gevolg van de verschillende bevoegde instanties en instellingen op dit gebied;
- Verbetering van het bewustzijn van en reacties op de noodzaak om de veiligheid en bescherming van journalisten 'in het veld' te garanderen, in samenwerking met relevante stakeholders en verenigingen;
- Implementatie van effectieve anti-SLAPP-regelgeving, in staat om willekeurige en onwettige pogingen te voorkomen die specifiek gericht zijn op het beperken van legitieme professionele journalistieke activiteiten;

Marktpluraliteit

- Zorgen voor de nodige middelen voor onafhankelijke media-autoriteiten om media pluralisme te controleren voor hun respectieve gemeenschappen op een effectieve manier;
- Uitbreiding van bevoegdheden voor het opvragen van informatie bij media-actoren, ongeacht de mediasector, om de transparantie over eigendom, controle en financiering te vergroten;
- Versterking van de rol van onafhankelijke media-autoriteiten bij fusies en overnames in de media sector en/of een expliciete verplichting voor de Mededingingsautoriteit om consistent media pluralisme-overwegingen in rekening te brengen in gerelateerde mededingingszaken;
- Het ontwikkelen van aanvullende juridische waarborgen voor de professionele onafhankelijkheid van journalisten en hoofdredacteurs voor alle mediaformaten;

Politieke onafhankelijkheid

- Uitbreiding van de electorale wet- en regelgeving over verkiezingscampagnes met transparantieverplichtingen over de technieken en gegevens die worden gebruikt tijdens online politieke campagnes;
- Het toekennen van de expliciete bevoegdheid aan de Belgische GBA om op een effectieve manier toezicht te houden op de eerlijkheid en wettigheid van het bovenstaande activiteiten;
- Bij het toewijzen van PSM-budgetten: de vaststelling van objectieve vooraf gedefinieerde economische criteria die rekening houden met mogelijke verstoringen van de marktconcurrentie, als aanvulling op andere criteria voor een eerlijke kwantificering van het budget;

Sociale inclusiviteit

- Stroomlijning en monitoring van de maatregelen genomen door zowel PSM als commerciële media om toegang tot media-inhoud te garanderen voor personen met een lichamelijke of zintuiglijke beperking op een inclusieve manier, d.w.z. het waarborgen van de relevantie en effectiviteit van de maatregelen;
- Bestaande inspanningen van relevante organisaties vergroten om gevallen van haatspraak specifiek gericht tegen vrouwen te monitoren en op te volgen, met speciale aandacht voor hun veiligheid in de online omgeving;
- Stroomlijning van subsidies en bescherming van lokale en gemeenschapsmedia, inclusief verduidelijking van de objectieve criteria op basis waarvan ondersteuning kan worden verleend en met speciale aandacht voor persmedia;

6. Notities

- [1] De Gemeenschappen hebben vooral bevoegdheden op het gebied van cultuur (theater, bibliotheken, audiovisuele media, enz.) onderwijs, gezondheidszorg, maatschappelijk welzijn en jeugdbescherming.
- [2] Gezien de kleinschaligheid is er geen aparte markt voor Duitstalige media onderzocht. Dit werd door het onderzoeksteam al beslist tijdens de vorige implementatierondes, in overleg met de stakeholders en de Medienrat (de mediaregulator van de Duitstalige Gemeenschap in België). In de Duitstalige Gemeenschap zijn slechts drie lokale media-aanbieders actief die uitsluitend radiodiensten aanbieden (BRF, Offener Kanal Ostbelgien en Private Sender). Het mediabeleid van het tweetalige gewest Brussel-Hoofdstad valt onder de bevoegdheden van zowel de Vlaamse als de Franse Gemeenschap. Bij de beoordeling van beide markten is rekening gehouden met de mediaconsumptie in die regio.
- [3] Valcke, P., Groebel, J. en Bittner, M., 2016. Media-eigendom en concentratie in België - Noam, E. (red.), Who Owns the World's Media? Mediaconcentratie over de hele wereld, Oxford University Press
- [4] Valcke, P., Groebel, J. and Bittner, M., 2016. Media Ownership and Concentration in Belgium -Noam, E. (ed.), Who Owns the World's Media? Media Concentration around the World, Oxford University Press
- [5] Zie voor meer informatie Valcke, P., Picard, R., Sükösd, M., Sanders J. et al, 2009. Independent study on Indicators for Media Pluralism in the Member States – Towards a Risk-Based Approach, European Commission, Volume 2: User Guide, 358 et seq.
- [6] Voor meer informatie over online nieuwsconsumptie in België, zie: RISJ Digital Report 2020, p. 64, toegankelijk op <https://www.digitalnewsreport.org/>.
- [7] Voor de Franstalige Gemeenschap Decreet betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten, 4 februari 2021, https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=21-03-26&numac=2021020568; Voor de Vlaamse Gemeenschap: Besluit betreffende Radio-omroep en televisie, 2009, zoals laatst gewijzigd bij Besluit van 4 februari 2022, Belgisch Staatsblad, 21 februari 2022, https://www.vlaamseregulatormedia.be/sites/default/files/mediadecreet_27_maart_2009_23_versie_04022022.pdf
- [8] Zie bijvoorbeeld een eerdere uitspraak van de Raad van State, RvS (7e k.) nr. 227.394, 15 mei 2014: "Indien de administratie op grond van een dwingende uitzonderingsgrond weigert toegang te verlenen tot of een kopie te verstrekken van een bestuursdocument, moet zij dit besluit in concreto motiveren. Een weigering in abstracto is niet mogelijk. "
- [9] Art. 14, Belgische Grondwet, 1831, beschikbaar op: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&table_name=wet&la=N&cn=1994021730; Hoofdstuk 5, Strafwetboek, 8 juni 1867, beschikbaar op <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1867/06/08/1867060850/justel>; Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden (Antiracismewet), 10 mei 2007, beschikbaar op <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2007/05/10/2007002097/staatsblad>
- [8] Wet tot wijziging van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur en de wet van 12 november 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in de provincies en gemeenten, 26 juni 2000, https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=00-07-15&numac=2000000
- [10] Wet tot wijziging van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur en de wet van 12 november 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in de provincies en gemeenten, 26 juni 2000, https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article_body.pl?language=nl&caller=summary&pub_date=00-07-15&numac=2000000537
- [11] Zie bijvoorbeeld de kritiek van de VVJ in 'Open brief VVJ aan de Vlaamse wetgever over wijzigingen aan het Bestuursdecreet mbt de openbaarheid van bestuur', 2021, beschikbaar op <https://journalist.be/2021/06/open-brief-vvj-aan-de-vlaamse-wetgever-over-wijzigingen-aan-het>

bestuursdecreet -mbt-de-openbaarheid-van-bestuur; zie ook de kritische jaarverslaggeving van de commissie van toezicht: 'Commissie voor de toegang tot en het hergebruik van bestuursdocumenten - Jaarverslag 2020 - 2021', beschikbaar op <https://www.ibz.rn.fgov.be/nl/commissies/openbaarheid-van-bestuur/jaarverslagen/>

- [12] Voorontwerp van wet inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht of op het nationale recht binnen een privaatrechtelijke rechtspersoon melden, meer informatie is beschikbaar op: <https://news.belgium.be/nl/omzetting-van-de-europese-richtlijn-inzake-de-bescherming-van-de-klokkenluiders>
- [13] Ontwerp van decreet tot wijziging van het Provinciedecreet van 9 december 2005, het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur en het Bestuursdecreet van 7 december 2018, wat betreft klokkenluiders, <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/beslissing-vlareg/voorontwerp-decreetklokkenluiders>
- [14] Het platform is te vinden op: <https://journalist.be/2019/03/vvj-richt-meldpunt-in-voor-agressie-tegen-journalisten>
- [15] Zie voorbeeld een samenvatting van de situatie gerapporteerd door de VVJ: "Online aanvallen aanvallen, VVJ 2021", beschikbaar op: <https://najourlist.be/2022/01/online-agressie-gekleurde-vrouwelijke-journalisten-zwaar>
- [16] Radio- en Televisie-omroepdecreet Vlaamse Gemeenschap (FIRTA), 2009, beschikbaar op: [https://www.vlaamseregulatormedia.be/nl/mediadecreet-en-wetgeving; Wet omroep Franse Gemeenschap \(FRAMSA\), 2021, https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-04-februari-2021_n2021020568.html](https://www.vlaamseregulatormedia.be/nl/mediadecreet-en-wetgeving; Wet omroep Franse Gemeenschap (FRAMSA), 2021, https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-04-februari-2021_n2021020568.html)
- [17] art. 216 FIRTA en art. 134 FRAMSA
- [18] Art. 9.1.2 of FRAMSA (2021)
- [19] art. 215 FIRTA
- [20] België staat momenteel op de 25e plaats in de wereldranglijst van snelheid van internetverbindingen op basis van de gegevens van de Worldwide broadband speed league 2021 (Cable.co.uk), beschikbaar op <https://www.cable.co.uk/broadband/speed/worldwide-speed-league/#map>.
- [21] resulterend in bijvoorbeeld remedies die erop gericht zijn het aantal krantentitels te behouden zoals bij de fusie van Mediahuis, waarbij de partijen zich ertoe verbonden alle bestaande krantentitels in de komende vijf jaar te behouden en garandeerden dat deze kranten een eigen redactie zouden hebben personeel en toegeweide hoofdredacteur; zie Besluit BMA-2013-C/C-03, 25 oktober 2013.
- [22] Zie bijvoorbeeld een recenter Besluit van de BMA, waarin het toezicht op specifieke voorwaarden gesteld aan een fusie, zijnde: de toegang van tv-platforms tot de zenders van De Vijver Media, de rangschikking van zenders in de digitale zender- en programmagids van het Telenet-platform, de distributievergoedingen, toegang voor omroepen tot het platform dat hen toelaat om te adverteren op de settopboxen van de klanten van het Telenet-platform en toegang tot kijkgegevens voor kanalen die op het Telenet-platform worden verspreid, Besluit BMA-2019-C/C-16, 13 mei 2019, Persbericht Nr. 14/2019.
- [23] Zie ook hoofdstuk 4.1 van dit rapport voor een nadere beoordeling van deze ontwikkelingen.
- [24] De alliantie bestaat uit de drie grotere media-actoren die actief zijn op het gebied van digitale reclame (Telenet, Mediahuis, Proximus en Pebble Media), die een strategische alliantie aangingen (Ads&Data) om hun concurrentiepositie te verbeteren met de grootste speler in het veld (DPG Media), maar ook met internationale spelers (zoals Google en Facebook). Aangezien dit initiatief momenteel de daadwerkelijke concurrentie vergroot in plaats van deze te beperken, is er geen publiek bekend onderzoek van de mededingingsautoriteit geweest. Toch volgt het Vlaamse Commissariaat voor de Media dit nieuwe initiatief nauw op in haar rapportering (2021-rapport, p.84-86). Merk ook op dat de

Vlaamse PSM niet meer is opgenomen sinds het vorige initiatief (Belgian Data Alliance) eindigde. Meer informatie over deze alliantie vindt u op: <https://www.adsanddata.be/over-ons/>; Merk op dat deze nieuwe samenwerking niet langer de Vlaamse PSM omvat.

- [25] Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC
- [26] Voorontwerp van wet tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG
- [27] In 2021 verklaarde de bevoegde minister van Media dat het "Handvest geen collectieve arbeidsovereenkomst noch een loonovereenkomst. Deze moeten via de juiste kanalen worden bereikt. Het sociaal handvest dient wel als leidraad voor een leefbaar werkklimaat in de Vlaamse mediasector." Verslag vergadering Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 2021, beschikbaar op: <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1465207/verslag/1468901>
- [28] Deel II van het Vlaams Mediadecreet, 2009, <https://www.vlaamseregulatormedia.be/nl/mediadecreet-en-wetgeving>; Boek VII van het Mediadecreet van de Franse Gemeenschap, 2021, https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-04-februari-2021_n2021020568.html
- [29] Deel II van het Vlaams Mediadecreet, 2009, <https://www.vlaamseregulatormedia.be/nl/mediadecreet-en-wetgeving>; Boek VII van het Mediadecreet van de Franse Gemeenschap, 2021, https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-04-februari-2021_n2021020568.html
- [30] Art. 130, 163, 174 of FIRTA; art. 3.1.1-3.1.3 FRAMSA.
- [31] Art. 25, Belgische Grondwet, 1831, beschikbaar op: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&table_name=wet&la=N&cn=1994021730
- [32] Voor de Vlaamse Gemeenschap vindt u de bevoegde zelfregulerende instantie (RvdJ) en haar reglement op: <https://www.rvdj.be/>; voor de Franstalige Gemeenschap vindt u de bevoegde zelfregulerende instantie (CdJ) en haar reglementen op: <https://www.lecdj.be/fr/>.
- [33] VRT e.g. OD3.1 Beheersovereenkomst 2021-2025, <https://www.vrt.be/nl/over-devrt/beheersovereenkomst/>; RTBF, e.g. art. 6.2, Contrat de gestion 2019-2022, <https://www.csa.be/wpcontent/uploads/2019/01/CG-RTBF-2019-2022-version-2-post-1er-avenant.pdf>
- [34] Zie bijvoorbeeld art. 130, 163, 174 van FIRTA; kunst. 3.1.1-3.1.3 FRAMSA.
- [35] T. Raats et al., "De onpartijdigheid van het VRT-aanbod", 2021, for a summary and link to the full report, please visit: <https://journalist.be/2021/02/vrt-en-vtm-bieden-evenwichtige-berichterijding>
- [36] T. Raats et al., "De onpartijdigheid van het VRT-aanbod", 2021, voor een samenvatting en link naar het volledige rapport: <https://journalist.be/2021/02/vrt-en-vtm-bieden-evenwichtige-berichterijding>
- [37] Voor een overzicht van deze bijkomende steunmaatregelen in de Vlaamse Gemeenschap, ga naar: <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/noodfonds-media>
- [38] Voor de beoordeling van deze maatregelen door de VVJ: 'Journalistiek anno primocorona: jaarrapport VVJ 2020', VVJ, 2021, beschikbaar op: <https://journalist.be/2021/02/journalistiek-anno-primocorona-jaarrapport-vvj-2020>
- [39] art. 11 Belgische Grondwet; Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (de Antidiscriminatiewet)
- [40] VRT, Jaarverslag 2020, 2021; VRT, Diversiteitsmonitor 2019, 2020
- [41] Zie bijvoorbeeld hun resultaten voor 2019: CSA, Les résultats de la vage 2018 du baromètre de la diversité, 2019
- [42] art. 40 RTBF Contrat de gestion 2019-2022; VRT beheersovereenkomst 2021-2025; art. 151, Flemish

Community Radio and Television Broadcasting Act (FIRTA) - 2009; French Community Broadcasting Act (FrAMSA) - 2009 ; CSA, Charte qualité en matière d'accessibilité des programmes - 2019; Règlement du 17/07/2018 à l'attention des éditeurs linéaires / non linéaires et des distributeurs; Charte et Guide de bonnes pratiques du Collège d'Avis du 26/11/2019

- [43] Bevraging van personen met een handicap over de naleving van hun rechten - Unia - 2020
- [44] Dit citaat is afkomstig van een vertegenwoordiger van de CSA, Mathilde PRENANT, die betrokken is bij de uitvoering van de bovengenoemde inspanningen. De verklaring is afgelegd in het kader van een intern interview op 03.03.2022, dat ons later via een transcriptie is gecommuniceerd, waarna het Country Team de verklaring van het Frans naar het Engels heeft vertaald.
- [45] "Baromètre diversité et égalité", CSA, 2019, beschikbaar op: <https://www.csa.fr/Informer/Collections-du-CSA/Observatoire-de-la-diversite/Les-resultats-de-la-vague-2018-du-barometer-de-la-diversite>
- [46] Ga voor meer informatie over deze toekomstplannen naar: CSA, Women's Rights Action Plan 2020-2024, beschikbaar op: <https://www.csa.be/103270/le-college-davis-du-csa-remet-son-avis-sur-le-plan-droits-des-femmes-2020-2024/>
- [47] Zie naast de eerder genoemde diversiteitsrapporten voor de PSM ook: WMTN, Who Makes the News? Belgium National Report, 2020
- [48] Naast de cijfers van beide PSM's, worden deze cijfers in het jaarverslag ook bijgehouden voor DPG Media, SBS België en Mediahuis.
- [49] Voor een evaluatie van de activiteiten van Mediawijs, lees: "Naar een mediawijs Vlaanderen", Verónica Donoso, Hanne Vandenberghe en Leen d'Haenens, 2021, beschikbaar op: [https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-05/Hoofdrapport Naar een Mediawijs Vlaanderen_FINAL_April2021.pdf](https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-05/Hoofdrapport%20Naar%20een%20Mediawijs%20Vlaanderen_FINAL_April2021.pdf); Voor de activiteiten van de CSEM, gelieve te lezen: "Le plan éducation aux médias de la FWB", CSEM, 2022, beschikbaar op: <https://www.csem.be/actualite/le-plan-education-aux-medias-de-la-fwb-est-adopte>
- [50] voor meer informatie over de huidige status van mediawijsheid in het Vlaamse onderwijscurriculum, raadpleeg: Vlaamse Gemeenschap, Strategisch plan Geletterdheid 2017-2024, 2017, en de bijhorende evaluatie van 2019, Vocvo/Vlaanderen, Evaluatie Strategisch plan geletterdheid 2017-2024, 2019
- [51] CSEM, L'éducation aux médias et la littératie médiatique au coeur des missions d'une école [56] Voorbeelden verwijzen naar: de vier antidiscriminatie wetten (antiracismewet, algemene antidiscriminatie wet, [44] Ga voor meer informatie over de toekomstplannen naar: CSA, Women's Rights Action Plan 2020-2024, d'excellence au 21e siècle, 2016, <https://www.csem.be/csem/textes-et-avis/textes-de-positionnement-de-leducationaux-medias>; CSEM, Le plan éducation aux médias de la FWB, 2022, beschikbaar op: <https://www.csem.be/profileselect?destination=/actualite/le-plan-education-aux-medias-de-la-fwb-est-adopte>
- [52] Zie bijvoorbeeld de inspanningen van de VUB (SMIT) in het kader van de EDMO BELUX(<https://today.vub.be/nl/artikel/vub-co-rdineert-hub-voor-digitale-media-en-desinformatie>); RISJ, Digitaal Nieuwsrapport 2021; zie ook een proefschrift over het onderwerp: "Kan feitencontrole voorkomen dat politici verkeerde informatie herhalen?" Jelmer van Aert, 2021, UA, wat resulteerde in een positief antwoord op de onderzoeksvraag.
- [53] Interview met desinformatie-expert prof. dr. Peter Van Aelst, gehouden via Zoom op 16/02/2022
- [54] Voorbeelden van dergelijke inspanningen zijn: Factcheck.Vlaanderen, Textgain, FactRank Pro en EDUBox Fake news
- [55] Wet van 19 januari 2014 houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013 tot oprichting van een interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme ('UNIA')
- [56] art. 3-5 van de Ordonnantie van 3 april 2014 houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord

van 12 juni 2013 tussen de Federale Overheid, de Gewesten en de Gemeenschappen voor de oprichting van het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme onder de vorm van een gemeenschappelijke instelling zoals bedoeld in artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980.

- [57] UNIA, Jaarverslag 2020: kwetsbare mensenrechten in crisistijden - 2020, <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/jaarverslag-2020>
- [58] Voorbeelden verwijzen naar: de vier antidiscriminatiewetten (antiracismewet, algemene antidiscriminatiewet, de genderwet en de antiseksismewet), de bescherming van eer en goede naam (bv. artikelen 443-444 Strafwetboek), de bescherming van de goede zeden (bv. art. 383 Wetboek van Strafrecht) en privacy en gegevensbescherming (bv. privacywet van 1992 en de AVG-implementatie).
- [59] EHRM, zaak RTBF v. BELGI, 50084/06, Straatsburg, 29 maart 2011.
- [60] Zie bijvoorbeeld Twitter's 2020 Transparency report, beschikbaar op [https://transparency.twitter.com/en/reports/removal-requests.html#anchor-1-1:2020-jul-dec](https://transparency.twitter.com/en/reports/removal-requests.html#anchor-1-1:2020-jul-dec;); en Facebook (Meta)'s Transparantierapport 2021, beschikbaar op <https://transparency.fb.com/data/content-restricties/country/BE/>.
- [61] Wet betreffende de elektronische communicatie 2005 (amended version 2021), https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2005061332&table_name=wet
- [62] VVJ, 2019. VVJ richt meldpunt in voor agressie tegen journalisten. Available at: <https://journalist.be/2019/03/vvj-richt-meldpunt-in-voor-agressie-tegen-journalisten>
- [63] VVJ, 2019. VVJ richt meldpunt in voor agressie tegen journalisten. Beschikbaar op: <https://journalist.be/2019/03/vvj-richt-meldpunt-in-voor-agressie-tegen-journalisten>
- [64] Zie voor voorbeeld de stijgende cijfers in de volgende berichtgeving: Meldpunt Agressie tegen Journalisten: een nieuwe stand van zaken (<https://journalist.be/2020/10/meldpunt-agressie-tegen-journalisten-een-nieuwe-stand-van-zaken>), Meldpunt Agressie tegen Journalisten: een nieuwe stand van zaken 2021-2022 (<https://journalist.be/2022/01/meldpunt-agressie-tegenjournalisten-een-nieuwe-stand-van-zaken-2>), met meer context door: Journalistiek anno primo corona: jaarrapport VVJ 2020 (<https://journalist.be/2021/02/journalistiek-anno-primo-corona-jaarrapport-vvj-2020>) en Journalistiek in Vlaanderen en verder: jaarverslag 2021 (<https://journalist.be/2022/01/journalistiek-in-vlaanderen-en-verder-in-2021-vvj-jaarverslag>).
- [65] Online agressie treft gekleurde vrouwelijke journalisten zwaar, VVJ, 2022, <https://journalist.be/2022/01/online-agressie-treft-gekleurde-vrouwelijke-journalisten-zwaar>
- [66] VRM, Mediaconcentratie in Vlaanderen 2021, <https://www.vlaamseregulatormedia.be/nl/mediaconcentratie>
- [67] Bijv. Besluit BMA-2013-C/C-03, 25 oktober 2013.
- [68] Voor meer informatie over online nieuwsconsumptie in België, zie: RISJ Digital Report 2020, p. 64, toegankelijk op <https://www.digitalnewsreport.org/>
- [69] Voor meer informatie over deze alliantie, bezoek hun website op <https://www.adsanddata.be/>
- [70] Vlaamse Regulator voor de media, Mediaconcentratie in Vlaanderen, 2021, p.84-86
- [71] MPM: In deze context moet zeggenschap worden opgevat als ruimer dan eigendom en omvat het zowel directe eigendom als indirecte zeggenschap. Indirecte controle houdt in dat partij, partijdige groepering of politici niet direct betrokken zijn bij de eigendomsstructuur, maar gebruik maken van tussenpersonen (bijvoorbeeld familieleden)
- [72] Sarah Van Leuven, Bart Vanhaelewyn, Febe Schelpe en Karin Raeymaeckers, Studie: Coronacrisis treft freelancejournalisten hardst, Universiteit Gent, 2020, beschikbaar op: <https://www.ugent.be/ps/communitatiewetenschappen/cjs/nl/actueel/nieuws/studie-impact-corona-op>

journalisten

- [73] VVJ, 2019. Nieuw sociaal handvest voor de brede mediasector. Beschikbaar op: <https://journalist.be/2019/07/nieuw-social-charter-voor-de-brede-mediasector>, met links naar verdere documentatie
- [74] Kamer van Volksvertegenwoordigers, 28 januari 2019. Commentaar en aanbeveling van de controlecommissie met betrekking tot de interpretatie van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de Belgische van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de partijen. Publicatie beschikbaar op: https://verkiezingen.fgov.be/sites/default/files/inline-files/VadeMecum_2019_54K3491001
- [75] Deze zorg wordt verder bevestigd door een recente studie van DistriNet, waaruit blijkt dat Facebook specifiek niet zo efficiënt is in het volgen van politieke advertenties als het zou kunnen/moeten zijn. Verwijzing naar de (momenteel nog niet gepubliceerde) studie is te vinden op: <https://distrinet.cs.kuleuven.be/news/2021FBPoliticalAds.jsp>.
- [76] Een beschrijving van de verschillende initiatieven vind je in VRM, Mediaconcentratie in Vlaanderen 2021. Zie bijvoorbeeld: Mediawijs, "EDUbox Sociale media. Mediawijs - Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid", <https://mediawijs.be/tools/edubox-sociale-media>, 26 oktober 2020, <https://mediawijs.be/tools/edubox-sociale-media>; De Tijd, Serrure, B., "Europa laat Antwerps algoritme online naar haatspraak speuren", 20 januari 2021; De Morgen, Evers, F., "Ook Vlaamse technologie vecht tegen nepnieuws", 13 december 2018; Mediaspecs, "Factcheck.Vlaanderen geeft weerwerk tegen online desinformatie en polarisering", <https://www.mediaspecs.be/factcheck-vlaanderen-geeft-weerwerk-tegen-online-desinformatie-en-polarisering/>, 25 april 2019; Metro, "Educatief project moet jongeren nepnieuws helpen ontmaskeren", 26 maart 2019
- [77] Zoominterviews met Prof. Dr. Peter Van Aelst (UA). MPM2021: 08/12/2020, MPM2022: 16/02/2022.
- [78] Jelmer Van Aert, 'Kan feitencontrole voorkomen dat politici verkeerde informatie herhalen?', 2021, UA, onder supervisie van Prof. Dr. P. van Aelst (geïnterviewde expert).
- [79] Voor meer informatie over de lopende en toekomstige initiatieven om de mediageletterdheid in België te verbeteren, lees hoofdstuk 3.4 over sociale inclusiviteit.
- [80] Wet van 19 januari 2014 houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013 tot oprichting van een interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme ('UNIA'); art. 3-5 van de Ordonnantie van 3 april 2014 houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013 tussen de Federale Overheid, de Gewesten en de Gemeenschappen voor de oprichting van het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme onder de vorm van een gemeenschappelijke instelling zoals bedoeld in artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980
- [81] UNIA, 2019. Jaarverslag 2018 Mensenrechten in het herstel, 35; UNIA, 2019. Cijfersverslag 2018.; Jaarverslag 2020: kwetsbare mensenrechten in crisistijden, 2020, Cijfersverslag 2021, rapporten beschikbaar op: <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/jaarverslag-2020>
- [82] Zie bijvoorbeeld hun meest recente reportage: 'Vrouwen en mannen in België. Genderstatistieken en-indicatoren. Derde editie' 2020, beschikbaar op https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/vrouwen_en_mannen_in_belgie_genderstatistieken_en_indicatoren_derde_editie
- [83] Zie bijvoorbeeld eerder genoemde bronnen: Sarah Van Leuven, Bart Vanhaelewyn, Febe Schelpe en Karin Raeymaeckers, Studie: Coronacrisis krachtige freelancejournalisten hardst, Universiteit Gent, 2020, beschikbaar op: <https://www.ugent.be/ps/communicatiewetenschappen/cjs/nl/actueel/nieuws/studie-impact-corona-op-journalisten>; en Onlinetreffelijk geweld tegen vrouwelijke journalisten zwaar, VV J, 2022,

<https://journalist.be/2022/01/online-agressie-ft-gekleurde-vrouwelijkejournalisten-zwaar>

7. Referenties

Wetgevende bronnen

- Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC
- Belgische Grondwet, 1831, available at: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&table_name=wet&la=N&cn=1994021730;
- Strafwetboek, 8 juni 1867, available at <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/1867/06/08/1867060850/justel>;
- Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden (Antiracismewet), 10 mei 2007, available at <http://www.ejustice.just.fgov.be/eli/wet/2007/05/10/2007002097/staatsblad>
- Wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie (Antidiscriminatiewet), available at https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2007051035&table_name=wet
- Wet van 19 januari 2014 houdende instemming met het samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013 tot oprichting van een interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme ('UNIA')
- Wet betreffende de elektronische communicatie, 13 juni 2005, amended 31 December 2021, available at: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2005061332&table_name=wet
- Ordonnantie van 3 april 2014 houdende instemming met het Samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013 tussen de Federale Overheid, de Gewesten en de Gemeenschappen voor de oprichting van het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme onder de vorm van een gemeenschappelijke instelling zoals bedoeld in artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980
- Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 28 January 2019. Commentaar en aanbevelingen van de Controlecommissie met betrekking tot de interpretatie van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de federale Kamers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen. Publication available at: https://verkiezingen.fgov.be/sites/default/files/inline-files/VadeMecum_2019_54K3491001.pdf.
- Voorontwerp van wet tot omzetting van Richtlijn (EU) 2019/790 van het Europees parlement en de Raad van 17 april 2019 inzake auteursrechten en naburige rechten in de digitale eengemaakte markt en tot wijziging van Richtlijnen 96/9/EG en 2001/29/EG
- Voorontwerp van wet inzake de bescherming van personen die inbreuken op het Unierecht of op het nationale recht binnen een privaatrechtelijke rechtspersoon melden, more information available at: <http://news.belgium.be/nl/omzetting-van-de-europese-richtlijn-inzake-de-bescherming-vandeklokkenluiders>

- ECtHR, Case of RTBF v. BELGIUM, 50084/06, Strasbourg, 29 March 2011
- Council of State, RvS (7e k.) nr. 227.394, 15 mei 2014
- Beslissing BMA-2013-C/C-03, 25 October 2013
- Beslissing BMA-2019-C/C-16, 13 May 2019
- Vlaamse Gemeenschap, Decreet betreffende radio-omroep en televisie van 27 maart 2009, zoals gewijzigd bij decreet van 4 februari 2022, Belgisch Staatsblad, 21 februari 2022
- Ontwerp van decreet tot wijziging van het Provinciedecreet van 9 december 2005, het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur en het Bestuursdecreet van 7 december 2018, wat betreft klokkenluiders, <https://lokaalbestuur.vlaanderen.be/beslissing-vlareg/voorontwerpdecreetklokkenluiders>
- Vlaamse Gemeenschap, Strategisch plan Geletterdheid 2017-2024, 2017, and its corresponding evaluation of 2019, Vocvo/Vlaanderen, Evaluatie Strategisch plan geletterdheid 2017-2024,
- 2019 Franstalige Gemeenschap, Decreet betreffende audiovisuele mediadiensten en videoplatformdiensten van 4 februari 2021, Belgisch Staatsblad, 26 maart 2021
- CSEM, "Le plan éducation aux médias de la FWB", 2022, available at <https://www.csem.be/actualite/leplan-education-auxmedias-de-la-fwb-est-adopte>
- CSA, Charte qualité en matière d'accessibilité des programmes, 2019;
- CSA, Règlement du 17/07/2018 à l'attention des éditeurs linéaires / non linéaires et des distributeurs;
- CSA, Charte et Guide de bonnes pratiques du Collège d'Avis du 26/11/2019;
- VRT, Beheersovereenkomst 2021-2025, <https://www.vrt.be/nl/over-devrt/beheersovereenkomst/>;
- RTBF, Contrat de gestion 2019-2022, <https://www.csa.be/wp-content/uploads/2019/01/CGRTBF-2019-2022-version-2-post-1er-avenant.pdf>

Andere bronnen

- Commissie voor de toegang tot en het hergebruik van bestuursdocumenten, 'Jaarverslag 2020 - 2021', <https://www.ibz.rn.fgov.be/nl/commissies/openbaarheid-vanbestuur/jaarverslagen/>
- CSA, Baromètre diversité et égalité, 2019, <https://www.csa.fr/Informer/Collections-du-CSA/Observatoire-de-la-diversite/Les-resultats-de-la-vague-2018-du-barometre-de-la-diversite>
- CSA, Women's Rights Action Plan 2020-2024, <https://www.csa.be/103270/le-college-davisdu-csa-remet-son-avis-sur-le-plan-droits-desfemmes-2020-2024/>
- EU Agency for Fundamental Rights, 2017. Data retention across the EU. <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/data-retention-across-eu>
- Facebook(Meta), 2021 Transparency report, [https://transparency.fb.com/data/contentrestrictions/country/BE/Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, 'Vrouwen en mannen in België.](https://transparency.fb.com/data/contentrestrictions/country/BE/Instituut%20voor%20de%20Gelijkheid%20van%20Vrouwen%20en%20Mannen,%20'Vrouwen%20en%20mannen%20in%20België)

- Genderstatistieken en -indicatoren. Derde editie' 2020, https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/vrouw_en_en_mannen_in_belgie_genderstatistieken_en_indicatoren_derde_editie
- Raats, T. et al., "De onpartijdigheid van het VRT-aanbod", 2021, <https://journalist.be/download/11407/>
- RISJ, Digital Report 2020, 2021, <https://www.digitalnewsreport.org/>
- Twitter, 2020 Transparency report, <https://transparency.twitter.com/en/reports/removalrequests.html#anchor-1-1:2020-jul-dec>
- UNIA, Jaarverslag 2018 Mensenrechten in ere herstellen, 2019
- UNIA, Cijfersverslag 2018, 2019, <https://www.unia.be/nl/publicatiesstatistieken/publicaties/jaarverslag-2018>
- UNIA, Cijfersverslag 2020, 2021, <https://www.unia.be/nl/publicatiesstatistieken/publicaties/jaarverslag-2020>
- UNIA, 2020, Bevraging van personen met een handicap over de naleving van hun rechten
- UNIA, Jaarverslag 2020: kwetsbare mensenrechten in crisistijden - 2020, <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/jaarverslag-2020>
- Van Aert, J., "Can fact-checking prevent politicians from repeating misinformation?" , 2021, UA
- Valcke, P., Groebel, J. and Bittner, M., 2016. Media Ownership and Concentration in Belgium -Noam, E. (ed.), Who Owns the World's Media? Media Concentration around the World, Oxford University Press
- Valcke, P., Picard, R., Sükösd, M., Sanders J. et al, 2009. Independent study on Indicators for Media Pluralism in the Member States – Towards a Risk-Based Approach, European Commission, Volume 2: User Guide, 358 et seq.
- Van Leuven, S., Vanhaelewyn, B., Schelpe, F. en Raeymaeckers, K., Studie: Coronacrisis treft freelancejournalisten hardst, Universiteit Gent, 2020, <https://www.ugent.be/ps/communicatiewetenschappen/cjs/nl/actueel/nieuws/studie-impact-corona-op-journalisten>
- Vast Comité van Toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, 2021. Activiteiten Verslag 2020
- Verslag vergadering Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media, 2021, <https://www.vlaamsparlament.be/nl/parlementairwerk/commissies/commissievergaderingen/1465207/verslag/1468901>
- Donoso, V., Vandenberghe, H. and d'Haenens, L., "Naar een mediawijs Vlaanderen", 2021, [https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-05/Hoofdrapport Naar een Mediawijs Vlaanderen_FINAL_April2021.pdf](https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2021-05/Hoofdrapport%20Naar%20een%20Mediawijs%20Vlaanderen_FINAL_April2021.pdf);
- Vlaamse Regulator voor de Media, Rapport Mediaconcentratie in Vlaanderen, 2021, <https://www.vlaamseregulatormedia.be/nl/mediaconcentratie>
- Vlaamse Regulator voor de Media, Rapport Mediaconcentratie in Vlaanderen, 2020.
- VVJ, 2019. Nieuw sociaal charter voor de brede mediasector. <https://journalist.be/2019/07/nieuw-sociaal-charter-voor-de-brede-mediasector>.

- VVJ, "VVJ richt meldpunt in voor agressie tegen journalisten.", 2019, <https://journalist.be/2019/03/vvj-richt-meldpunt-in-voor-agressie-tegen-journalisten>
- VVJ, 'Journalistiek anno primo corona: jaarrapport VVJ 2020', 2021, <https://journalist.be/2021/02/journalistiek-annoprimo-corona-jaarrapport-vvj-2020>
- VVJ, "Online agressie treft gekleurde vrouwelijke journalisten zwaar", 2021, <https://journalist.be/2022/01/onlineagressie-treft-gekleurde-vrouwelijke-journalisten-zwaar>
- VVJ, 'Open brief VVJ aan de Vlaamse wetgever over wijzigingen aan het Bestuursdecreet m.b.t. de openbaarheid van bestuur', 2021, <https://journalist.be/2021/06/open-brief-vvj-aan-devlaamse-wetgever-over-wijzigingen-aan-hetbestuursdecreet-m-b-t-de-openbaarheid-van-bestuur>
- VRT, Diversiteitsmonitor 2019, 2020
- VRT, Jaarverslag 2020, 2021
- WMTN, Who Makes the News? Belgium National Report, 2020

BIJLAGEN I. LANDENTEAM

Voornaam	Achternaam	Positie	Instelling	MPM2022 CT Leider
<i>Ingrid</i>	<i>Lambrecht</i>	<i>PhD Researcher</i>	<i>CiTIP - imec - KU Leuven</i>	
<i>Peggy</i>	<i>Valcke</i>	<i>Prof. Dr.</i>	<i>CiTIP - imec - KU Leuven</i>	X

BIJLAGEN II. GROEP VAN EXPERTS

De groep van deskundigen bestaat uit specialisten met een aanzienlijke kennis van en erkende ervaring op het gebied van de media. De rol van de groep van deskundigen bestond erin de antwoorden van het landenteam op 16 van de 200 variabelen waaruit het MPM2022 is samengesteld, te evalueren. Deze 16 vragen zouden als subjectief kunnen worden beschouwd. Om de nauwkeurigheid van de eindresultaten van de MPM te waarborgen en om de objectiviteit van deze vragen te maximaliseren is de MPM overgegaan tot het raadplegen van erkende deskundigen. Het is echter belangrijk te benadrukken dat het definitieve landenrapport niet noodzakelijkerwijs de individuele standpunten weergeeft van de deskundigen die hebben deelgenomen. Het geeft alleen de standpunten weer van het nationale landenteam dat de gegevens heeft verzameld en het verslag heeft geschreven.

Voornaam	Achternaam	Positie	Instelling
<i>Leen</i>	<i>d'Haenens</i>	<i>Professor</i>	<i>IMS - KULeuven</i>
<i>Johan</i>	<i>Cassimon</i>	<i>Lid juridische/economische onderzoeksce</i>	<i>Vlaamse Regulator voor de Media</i>
<i>Charlotte</i>	<i>Michils</i>	<i>Juridisch adviseur</i>	<i>VVJ/AVBB (Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten/Vlaamse Vereniging van Journalisten)</i>
<i>Jonathan</i>	<i>Van de Velde</i>	<i>Vertegenwoordiger van koepelvereniging voor de media</i>	<i>Medianet Vlaanderen vzw</i>
<i>Jonas</i>	<i>Frojmovics</i>	<i>French Community Media Regulator</i>	<i>CSA</i>

Onderzoeksrapport

Editie -
Juli 2022

doi:10.2870/043144
ISBN:978-92-9466-265-1
QM-08-22-231-NL-N

Publications Office
of the European Union

